

Senioři a mezigenerační vztahy

Bc. Eva Humpolíčková

Diplomová práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ BRNO

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Institut mezioborových studií Brno
akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Bc. Eva HUMPOLÍČKOVÁ
Osobní číslo: H128130
Studijní program: N7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální pedagogika

Téma práce: Senioři a mezigenerační vztahy

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v materiálu IMS "Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách" (IMS 2009). Případně podle dalších materiálů, z nichž některé jsou obsaženy v literatuře připojené k tomuto studijnímu textu. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím diplomové práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena:

- na stáří a strukturu stáří
- na vztahy seniorů k blízkým osobám
- na mezigenerační střety

Součástí práce bude sociologický výzkum (event. drobný sociologický výzkum) zaměřený na zjištění vztahu (věkové, vzdělaností...) sociální skupiny k seniorům.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Gruša, J. Umění stárnout. Praha:Paseka, 2004

Haškovcová, H. Psychologický slovník. Praha: Budka, 1993.

Kalvach, Z. Geriatrie a gerontologie. Praha: Grada, 2004.

Matějček, Z. Radosti a starosti prarodičů, aneb, když máme vnoučata. Praha: Grada, 1997

Pacovský, V. O stárnutí a stáří. Praha: Avicerum, 1990.

Pokorná, A. Komunikace se seniory. Praha: Grada, 2010.

Další literatura bude obsažena v Projektu diplomové práce a průběžně doplňována během práce na tomto textu.

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. František Sýkora

Katedra sociální pedagogiky

Datum zadání diplomové práce:

30. listopadu 2012

Termín odevzdání diplomové práce:

31. března 2014

V Brně dne 30. listopadu 2012

prof. PhDr. Pavel Mühlpachr, Ph.D.
vedoucí ústavu

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užit své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Bc. Eva Humpolíčková

Jméno, příjmení studenta

V Brně19.3.2014.....

Podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídně k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Diplomová práce pojednává o problematice seniorů a mezigeneračních vztahů v rodině. Vymezuje základní pojmy a definice, které s touto problematikou úzce souvisí. Seznamuje s formou styků a vztahů seniorů a mladé generace. Specifikuje názory seniorů na mladou generaci a vztahy v rodině.

Klíčová slova:

senioři, mladá generace, mezigenerační vztahy, ageismus, dítě, vnouče, domov pro seniory, pečovatelská služba, rodina, rodiče, stárnutí

ABSTRACT

This thesis deals with the issue of seniors and intergenerational relationships in the family. It defines the basic concepts and definitions that this issue is closely related. It introduces a form of contacts and relationships of older people and the younger generation. Specifies the views of older people to the younger generation and family relationships.

Keywords:

seniors, the younger generation, intergenerational relations, ageism, child, grandchild, Home for the Elderly, day care, family, parents, aging

Poděkování, motto a čestné prohlášení, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická, nahraná do IS/STAG jsou totožné ve znění:

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Obsah

OBSAH	CHYBA! ZÁLOŽKA NENÍ DEFINOVÁNA.
ÚVOD	10
I. TEORETICKÁ ČÁST	12
1 STÁŘÍ JAKO VÝVOJOVÁ ETAPA ŽIVOTA	13
1.1 PERIODIZACE STÁŘÍ	15
1.2 ASPEKTY STÁRNUTÍ	17
1.3 VĚKOVÁ STRUKTURA POPULACE V ČESKÉ REPUBLICE	18
1.4 SROVNÁNÍ SOCIÁLNÍ PÉČE O SENIORY S JINÝMI ZEMĚMI	20
1.4.1 SENIOŘI V ČÍNĚ	20
1.4.2 SENIOŘI V NĚMECKU	21
1.4.3 SENIOŘI V NORSKU	22
1.5 VZDĚLÁVÁNÍ SENIORŮ	22
2 SOCIÁLNÍ PRÁCE SE SENIORY	24
2.1 KONCEPTY PÉČE O SENIORY	24
2.2 SOCIÁLNÍ PRÁCE NA OBCÍCH	25
2.3 SOCIÁLNÍ DÁVKY PRO SENIORY	25
2.3.1 PŘÍSPĚVEK NA PÉČI	25
2.3.2 PŘÍSPĚVEK NA MOBILITU	26
2.3.3 PŘÍSPĚVEK NA BYDLENÍ	26
2.4 SOCIÁLNÍ POBYTOVÉ ZAŘÍZENÍ URČENÉ PRO SENIORY	27
2.5 DOBROVOLNICTVÍ JAKO POMOC SENIORŮ	28
3 SENIOŘI A MEZIGENERAČNÍ VZTAHY	30
3.1 BLÍZKÁ OSOBA	30
3.2 SENIOŘI A POSTOJ VNOUČAT A MLADÝCH LIDÍ K NIM	30
3.3 SENIOŘI A PARTNERSKÝ ŽIVOT VE SROVNÁNÍ S MLADOU GENERACÍ	32
3.4 MEZIGENERAČNÍ VZTAHY V RODINĚ	33
3.5 TRÍGENERAČNÍ SOUŽITÍ RODIN A JEJICH VZTAHY	33
3.6 SENIOŘI A NEJEN MEZIGENERAČNÍ NÁSILÍ	36
3.6.1 AGEISMUS	36
II. PRAKTICKÁ ČÁST	37
4 ANALÝZA SENIORŮ A MEZIGENERAČNÍCH VZTAHŮ	38
4.1 CÍL A STANOVENÍ HYPOTÉZ VÝZKUMNÉ PRÁCE	38
4.2 CHARAKTERISTIKA DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ	38
4.3 ANALÝZA DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ	39
4.4 ZÁVĚRY ŠETŘENÍ	58
ZÁVĚR	61

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	62
SEZNAM OBRÁZKŮ	64
SEZNAM TABULEK.....	65
SEZNAM GRAFŮ	66
SEZNAM PŘÍLOH.....	67

Motlitba ve stáří ze 17. století

Pane, ty víš lépe než já, že den ode dne stárnu a jednoho dne budu starý. Chraň mne před domněním, že musím při každé příležitosti ke každému tématu něco říci.

Zbav mne velké náruživosti chtít dávat do pořádku záležitosti druhých.

Nauč mne, abych byl uvážlivý a ochotný pomáhat, ale abych přitom nevrstal a neporučnickoval.

Nauč mne, abych dovedl mlčky snášet své nemoci a obtíže. Přibývá jich a chuť o nich hovořit roste rok od roku. Netroufám si prosit, abys mi dal dar s radostí poslouchat druhé, když líčí své nemoci, ale nauč mě trpělivě je snášet.

Také se neodvažuji prosit o lepší paměť – jen o větší skromnost a menší jistotu, když se má paměť neshoduje s pamětí druhých.

Nauč mě té podivuhodné moudrosti umět se mýlit.

Drž mě, abych byl, jak jen možno, laskavý – ne starý morous, korunní dílo d'áblovo.

Nauč mě u jiných odhalovat nečekané schopnosti a dej mi krásný dar, abych se také o nich dovedl zmínit.

Mám vrásky a šedivé vlasy. Nechci si stěžovat, ale tobě, Pane, to říkám – bojím se nemohoucnosti ve stáří. Je mi tak, jako bych se musel rozloučit, nemohu zastavit čas. Pociťuji, jak den ze dne ztrácím sílu a přicházím o bývalou krásu.

Býval jsem pyšný, že se stále ještě mohu měřit s mladými. Ted' cítím a uznávám, že již toho nejsem schopen. Byl bych směšný, kdybych se o to pokoušel. Ale ty, Pane, říkáš: Ti, kdo skládají naději ve mne, nabývají nové síly, vznášejí se jako orlové, běží bez únavy, jdou bez umdlení.

Dej mému srdci sílu, abych přijal život tak, jak jej ty řídíš. Ne mrzoutsky, ne lítostivě se skleslou náladou, ne jako odcházející, ale vděčný a připravený ke všemu, k čemu mě ještě povoláš. Amen.

Podle sv. Františka Saleského (1567-1622)

ÚVOD

Otevíráte práci, která se Vám snaží přiblížit problematiku seniorů a mezigeneračních vztahů. Všichni víme, že jednou to přijde, čeká nás to všechny. Většina z nás si ani neumíme představit, jak rychle to přijde.

Každý z nás stárne. Stárneme již od prvního dne narození. Když se narodí miminko, slyšíme u každé maminky, jak je staré, kolik má měsíců. Stárneme tedy od narození až po konec našeho života - smrt.

Téma mé diplomové práce jsem si vybrala z mé vlastní zkušenosti se seniory a jejich vztahy s dětmi a vnuky. Pracuji jako sociální pracovníce na odboru péče o seniory a proto se s nimi setkávám den co den a řeším jejich problémy i radosti. Sociální pracovník je pro seniory vším. Je lékařem, jelikož neustále posloucháte jejich výčet nemocí. Je kamarádem, kdy se s vámi senioři dělí o své radosti s vnuky, ale i nám vyprávějí, co kde navštívili, kde co viděli. Hlavně je rozhodčím, kdy sociální pracovník mezi seniorem a dítětem či vnukem rozhoduje, kde je v konfliktu pravda. Sociální pracovník tedy musí mít všeobecný přehled ve všech směrech našeho života.

Stáří je jedna z vývojových etap života. Každého z nás to jednou čeká a kdo tvrdí, že ne, má ze stáří strach. Avšak stáří může být pro někoho radost a pro někoho starost. Pro seniory v mladším věku je to spíše radost, pokud netrpí nemocemi. Starají se o svá vnoučata, věnují se svým koníčkům, na které neměli dříve čas. Zato pro seniory ve starším věku je to spíše starost, kvůli různým nemocem a ztrátou svým přátel.

Senioři jsou jako malé děti, musíte s nimi také takto komunikovat. Vysvětlovat jim, co je pro ně přínosem a co naopak jim ublíží. Když se senior rozhoduje, jestli jít či nejít do domova pro seniory, musíme jim vysvětlit, jaké jsou výhody či nevýhody vstupu do tohoto zařízení.

Téma zaměřené na seniory jsem si také zvolila z důvodu mé životní zkušenosti. Žiji ve společném rodinném domě se svými rodiči a babičkou, kdy každý z nás má svůj vlastní byt. Tudiž žijeme třígenerační soužití rodiny. Dříve měla ještě babička dědu, o kterého jsme se všichni starali na sklonku jeho života. Díky tomu se dožil krásných 84 let, kdy jsem ho vozila na chatu, kde to měl velmi rád a bylo mu tam velmi krásně. Dnes už nežije, ale zase se staráme o babičku, které je 83 let. Je po sedmi mozkových příhodách, ale občas přemýšlím, že jí to myslí víc, jak mě. Když se jí zeptám, co bere za léky, a že jich bere

hodně, vyjmenuje mi všechny a i na co jsou a kdy je má brát. Jsem velmi ráda, že s ní žiji ve společném domě, můžu za ní každý den přijít na návštěvu a když je náhodou nemocná, nemusíme z domu ani na krok, abych se o ni postarali.

Pro některé jsou senioři zátěží, pro některé radostí. Senioři jsou lidé, kteří celý život pracovali, starali se o své děti a neměli bychom je po jejich dlouhé cestě životem zatracovat a trápit je.

Teoretická část mé diplomové práce je rozdělena do tří kapitol. První kapitola pojednává o stáří, jako vývojové etapě života. Vymezuje termín stáří, periodizaci stáří, aspekty stárnutí a srovnání seniorů s okolním světem. Druhá kapitola se zabývá sociální prací pro seniory – domovy pro seniory, příspěvky pro seniory. V poslední, tedy třetí kapitole se poohlédneme po mezigeneračních vztazích, jejich úskalí a příčinách konfliktů mezi lidmi.

V **praktické části** budeme sledovat názory seniorů na mezigenerační vztahy v rodině. Oslovila jsem určitý počet seniorů a pomocí dotazníkového šetření se budu snažit zjistit, jaký názor mají senioři na mladou generaci a jaké vztahy mezi sebou mají.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 STÁŘÍ JAKO VÝVOJOVÁ ETAPA ŽIVOTA

Pojmenujeme-li v dnešní době člověka seniorem, je zde otázka, podle jakých kritérií jsme zařadili tohoto člověka právě do kategorie senior. Senior je většinou spojován se stářím, avšak nikde není přesně definováno, protože kdy začíná stáří, odpoví každá profese zcela jinak. Například ve špičkovém sportu patří senior mezi čerstvé čtyřicátníky. Senioři dnes tvoří většinou část naší populace evropských států a jejich počet se bude rapidně zvyšovat. V dnešní době není výjimkou, že senioři jsou pracující lidé a mladí nemohou sehnat zaměstnání a tak nemají zázemí k založení rodiny.

Stáří se může vykládat u každé generace jinak. Když položíme lidem kolem sebe otázku co je to stáří, každá generace nám odpoví jinak a přece správně. Dítě Vám odpoví „ Stárnout znamená růst!“, prakticky má toto dítě úplnou pravdu. Stárnout začínáme již narozením a postupně celý život stárne nejen náš organismus, ale i naše schopnost a postupně ubývají buňky. Jeden dospívající chlapec na otázku stáří a stárnoucí populace odpověděl: „Stárnout je, když můžeme řídit motorku a pak auto, můžeme si dělat co chceme, nemusíme poslouchat rodiče a můžeme si zařídit svůj vlastní život“. Na této odpovědi je krásně vidět, jak každé období života přináší jiný názor na stáří. V dospělosti na otázku stáří máme velmi nejasnou či spíše zmatenou představu. Na jednu stranu dospělý člověk ví, že už mu není 20 let, zároveň má strach z fyzického a ještě více z psychického zhoršení zdravotního stavu, který se stářím je spjato. Na druhé straně si dospělí lidé rádi představují, jak jsou o několik let starší a mají na sebe více času, mohli by se věnovat vnoučatům a dělat, co chtějí. Staří lidé se těmto otázkám většinou vyhýbají, avšak jeden zdatný stoletý muž řekl: „ Stárnutí probíhá velmi pomalu, cítíme ho den ode dne o trošku více“. ¹

Stárnutí je proces přirozený. Při tomto přirozeném procesu postupně selhávají orgány a funkce těla a i psychika jednotlivce. S velkou oblibou se v této souvislosti mluví o biologických hodinách, které nám naprogramovaly věk, kterého se člověk dožije. ²

¹ Pichaud C., Soužití se staršími lidmi, Praha:Portál 1988

² Dienstbier Z., Průvodce stárnutím aneb jak ho oddálit, Praha 2009

Roku 1982 se konalo ve Vídni shromáždění o stárnutí, které organizovala Organizace spojených národů, kde se hlavně hovořilo o stárnutí jako významném společenském problému. Hlavním posláním tohoto shromáždění bylo vytvořit fórum pro mezinárodní spolupráci a hlavně výměnu zkušeností.

Stárnutí a stáří je všeobecný proces, kdy toto období je normální a zákonité období života, které probíhá u každého člověka jinak. S tímto obdobím se obvykle spojuje představa ubývání sil, duševní a fyzické slabosti. Stárnutí je však výsledkem vzájemného působení ale i zděděných vlastností, a působením i vnějšího prostředí, kde člověk celý život žije a pracuje. Důsledkem stárnutí jsou změny struktury a funkce živé hmoty. Zhoršuje se paměť, klesá rozhodnost, soustředění, staří lidé velmi zapomínají jména. Starší člověk se více soustřeďuje na svoji vlastní osobu, a to hlavně v době, kdy žije osamoceně bez partnera a bez kontaktů s jinými lidmi. V tomto období osamocení vzniká u staršího člověka mnoho nemocí, ale i pasivita, nezájem o svoje okolí, pocit zbytečnosti, negativismus a deprese.³

Dle Tomeše lze stáří označit jako poslední fáze životního cyklu každého jedince, přičemž jde o výsledek přirozeného biologického procesu. Každý člověk tento proces prožívá jinak – někteří lidé jsou staří velice záhy a jiní se dožívají poměrně vysokého věku. Lidé, kteří stárnou rychleji většinou těžce manuálně pracovali, nebo pracovali v podmínkách, které byly zdraví škodlivé. Tyto lidé rychleji stárnou.⁴

Starý člověk je velmi často zařazován a charakterizován svojí příslušností k věkové skupině, která dosahuje 60, resp. 65 let. Tito lidé jsou dekorováni statutem důchodce, který je považován za neaktivního a neproduktivního, kdy velkým předpokladem jsou i zdravotní potíže a s tím spjatá ztráta funkčních schopností a postupnou ztrátou soběstačnosti.⁵

Stáří je vývojová etapa lidského života, kde hlavní cíl je uchování pohybových dovedností a psychosociálního rozvoje osobnosti. Stáří není konec života, konec života je teprve až smrt. Etapa stáří je stejně důležitá jako každá jiná etapa života a zaslouží

³ Litomerický Š., Krajčík Š., Starý člověk v rodině, Bratislava 1991

⁴ Tomeš I., Obory sociální politiky, Praha 2011

⁵ Matoušek O., Kodymová P., Kolářková J., (eds.) Sociální práce v praxi, Praha 2005

si i stejný důraz jako etapa mládí a dospělost. Uvědomme si, že období stáří většinou trvá 30 – 40 let a potřebuje stejnou pozornost a zájem jako mládí a dospělost.⁶

Kubešová uvedla, že stárnutí je neodvratný fyziologický děj, který je poslední periodou lidského života. Mnoho jedinců se dožije stáří bez větších zdravotních problémů a tudíž se dostanou do tzv. „úspěšného stáří“, které je uspokojuje jak v tělesné, duševní tak i sociální rovnováze. Po 75. roku života však dochází k začínání různých problémů v oblasti somatické - což představují různé choroby, psychické – což má za následek hlavně demence a deprese a sociální – zde můžeme zařadit hlavně osamělost a pocit méněcennosti. Stáří není v žádném případě žádná choroba. Většina seniorů jsou samostatní a nepotřebují skoro žádnou pomoc a druhé osoby. Tato pomoc nastává až v pozdějším věku, kdy potřebují pomoc druhé osoby z důvodu somatického či psychického.⁷

1.1 Periodizace stáří

V literatuře existuje mnoho typologií periodizace stáří. V mé diplomové práci uvádím podle mého názoru nejvýstižnější typologie stáří.

Tomeš (2011) rozčlenil seniory do tří skupin, které můžeme pracovníčně označit jako: předdůchodový věk – období deseti let před nárokem na starobní důchod, raný důchodový věk – prvních deset let po odchodu do důchodu a pozdní důchodový věk – od jedenáctého roku důchodu až po smrt.

Dle **Pidrmana** (2007), který stáří a stárnutí nedělí podle let, ale podle kognitivního stárnutí se stárnutí dělí do tří stupňů:

- Úspěšné stárnutí – je zde zachováno funkční schopnost, výkonnost je srovnatelná se středním věkem a v úspěšném stárnutí nedochází ke ztrátě či poruše paměti, motoriky či chování
- Normální stárnutí – zde jsou patrné fyziologické změny v psychických a kognitivních schopnostech. Dochází zde k zapomínání a jiné menší poruchy paměti

⁶ Klevelandová D., Dlabalová I., Motivační prvky při práci se seniory, Praha: Grada Publishing 2008

⁷ Kubešová Matějovská H., Gerontologie, Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě 2011

- Patologické stárnutí⁸

Sak udává tři existující věky seniora. První věk seniora je hranice věku 60 let. Tento věk je pro 45% populace jako hranice seniorského věku. Druhá, avšak méně častá hranice, je 65 let, tento věk upřednostňuje jako věk seniorský 23% populace. Posledním a tudíž i třetím je věk 70 let. Do třetího věku se započítává jen 16% populace. Tedy dle české populace se člověk stává seniorem mezi 60. a 70. rokem života. Tento údaj však závisí na individuálních schopnostech každého člověka.⁹

Kubešová uvádí členění stáří, které se nejvíce podobá současnému:

- 65 - 74 let mladí senioři, nastupuje zde jen problém s penzionováním, udržení volnočasových aktivit.
- 75 – 84 let staří senioři, zde dochází k významnému zlomovému bodu v oblasti ontogeneze, dochází zde k významnějším změnám spojených s fyziologickým stářím
- 85 let a více velmi staří senioři¹⁰

Dle **Světové zdravotnické organizace** (WHO), která stanovila v 60. letech minulého století komisi expertů, která udala jako hranici stáří věk 60 let. Světová zdravotnická organizace pracuje s cykly po patnácti letech a následně je klasifikuje takto:

- Rané stáří. 60-74 let, zde se udává stáří, stárnoucí věk, vyšší věk
- Vlastní stáří 75-89 let, zde uvádí pokročilé pravé stáří, tedy senium
- Dlouhověkost 90 a více let

⁸ Pidrman V., Demence, Příbram: Grada Publishing 2007

⁹ Sak P., Kolesárová K., Sociologie stáří a seniorů, Grada Publishing 2012

¹⁰ Kubešová Matějovská H., Gerontologie, Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě 2011

1.2 Aspekty stárnutí

Aspekty stárnutí mají dvě úrovně. Biologie stárnutí a psychologie stárnutí. V následujících podkapitolách bych chtěla uvést rozdíl mezi těmito dvěma aspekty stárnutí.

Biologie stárnutí

Jakmile začneme hovořit o biologii stárnutí, máme tím na mysli imunologii změn u člověka. Jedná se tedy o vyčerpání buněčného systému. Na biologii stárnutí se zaměříme v případě, kdy biologové hovoří o stárnutí a stářím. Je to tedy i termín chronologického věku, tedy věku podle kalendáře či datu narození. Stáří není jen věk seniorský, stáří se deklaruje už od početí až po smrt. Každým dnem člověk stárne. Paul P. Baltes uvedl, že datování určitého věku má v současné době celou řadu měřítek. Například: chronologickou délku života, mentální zdraví, kvalitu sebeovládání, ale i další měřítko, která určí, kdy je člověk v seniorském věku.¹¹

Dle Mühlpachra je biologické stáří označení konkrétní míry involučních změn. Do biologie stárnutí patří hlavně výška, hmotnost, svalstvo, kosti a klouby, kůže, respirační systém, krevní systém, zažívací trakt, ale i funkčnost smyslových orgánů. Je tedy známo, že lidé stejného kalendářního věku se významně liší mírou involučních změn a svým zdravotním stavem.¹²

Psychologie stárnutí

Psychologie stárnutí na rozdíl od biologie stárnutí se věnuje psychické aktivitě v průběhu stárnutí. Jestli tyto činnosti ochabují, jak se mění k horšímu. Psychologie stárnutí se také věnuje podrobnému studiu selhání průřezných funkcí v průběhu stárnutí.

Rozdíl tedy mezi biologii stárnutí a psychologií stárnutí je ten, že biologie stárnutí se ve velké míře zabývá normální, tedy zdravým fungováním, teprve poté se zabývá patologickým chodem stárnutí, kdežto psychologie stárnutí se hlavně věnuje selhávání průřezných funkcí v průběhu celého stáří.¹³

¹¹ Křivohlavý J. Stárnutí z pohledu pozitivní psychologie, Praha: Grada Publishing 2011

¹² Kozáková Z., Müller O., Aktivizační přístupy k osobám seniorského věku, Olomouc: Univerzita Palackého Olomouc 2006

¹³ Křivohlavý J. Stárnutí z pohledu pozitivní psychologie, Praha: Grada Publishing 2011

Psychické stáří je podněcováno mnoha různými faktory. Jsou to charakterové vlastnosti, osobnostní rysy, ale i konkrétní reakce člověka na jeho vlastní stáří. Psychické stáří také velmi souvisí se subjektivním věkem. Subjektivní věk můžeme definovat jako věk, jak se cítí sám člověk, jaké má individuální sebevědomí. Jak se daný člověk projevuje v názorech na danou věc, postojích či činech.

Psychické stárnutí přináší také mnoho změn v poznávacích tedy kognitivních schopnostech kdy se zpomaluje psychomotorické tempo každého seniora, což se může projevovat hlavně v zátěžových situacích, kdy se v daném problému neví rady a může pak působit dojmem bezradnosti. Další změnou může být změna paměti a učení, kdy si lidé v seniorském období obtížněji pamatují některé názvy, jména či si nemohou vzpomenout na dané slovo, které právě chtějí říci. Dále jsou to změny emocionálního typu, kdy bývá člověk přecitlivělý a často nedokáže ovládat svoje emoce v daných případech.¹⁴

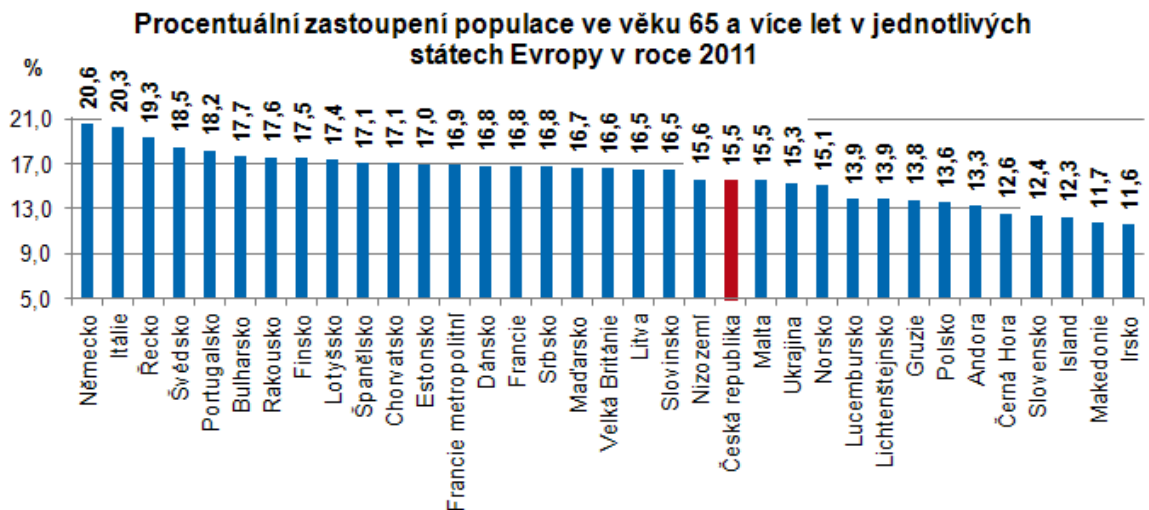
1.3 Věková struktura populace v České republice

Obyvatelstvo České republiky velmi stárne. Dle Českého statistického úřadu za celých osm let tedy mezi vznikem České republiky (1993) a sčítáním lidu v roce 2001 se věková struktura velmi změnila. V tomto období bylo 14% seniorů ve věku 65 let z populace.¹⁵

Dle statistického úřadu jsme v roce 2011 na velmi nízké příčce stárnutí populace - jak ukazuje následující graf

¹⁴ Kozáková Z., Müller O., Aktivizační přístupy k osobám seniorského věku, Olomouc: Univerzita Palackého Olomouc 2006

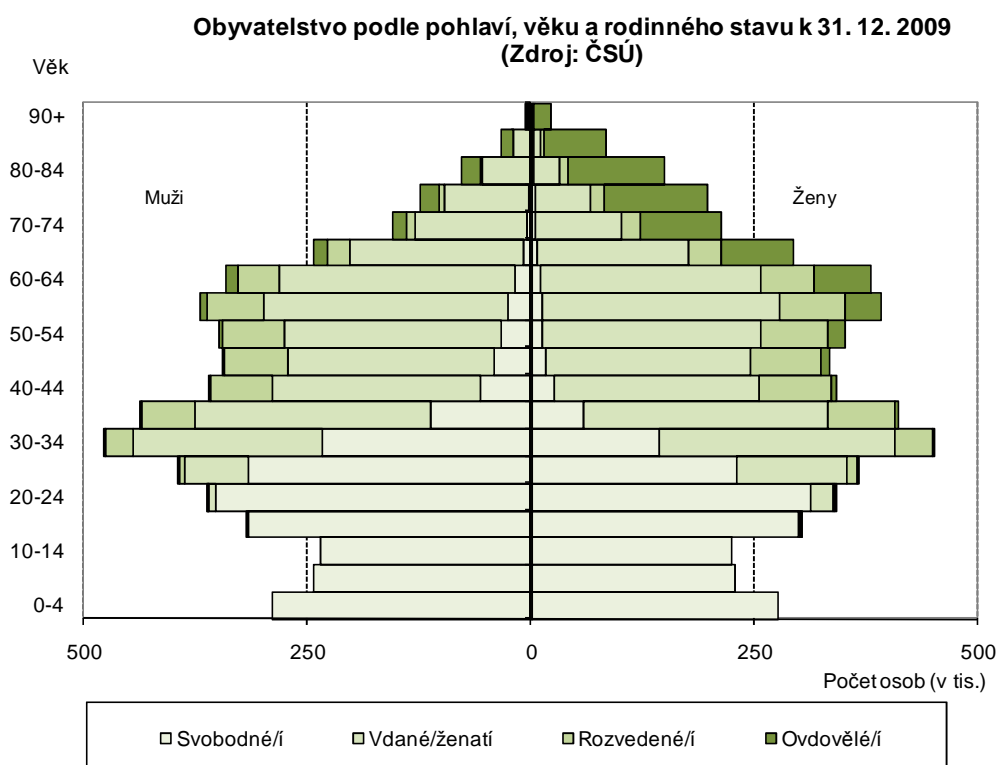
¹⁵ Beritiny K., Sendvičová rodina – Souběžná péče o malé děti a seniory, Praha: Portál 2013

Zdroj dat: Eurostat

Dle tohoto procentuálního grafu jsme na velmi nízkých příčkách stárnutí populace. Je proto nezbytné rapidně změnit názor na starší generaci a přemýšlet o větší produkci mladé generace. Toto má za následek hlavně malá porodnost a malý počet dětí v rodině. V dřívějších dobách měla každá rodina nejméně pět dětí. Dnešní rodina má maximálně dvě děti a některá žádné z finančních důvodů.

Český statistický úřad také uvádí, že populace nad 50 let věku po roce 2008 představovala téměř 36% všech obyvatel žijících v České republice a nad 65 let věku pak činilo 15%. Tyto údaje taktéž zobrazuje následný graf obyvatelstva podle pohlaví, věku a rodinného stavu.

1.4 Srovnání sociální péče o seniory s jinými zeměmi

1.4.1 Senioři v Číně

Čína, jakožto třetí největší stát světa, má téměř 190 milionů obyvatel starších šedesáti let a na základě vládních odhadů budou v roce 2050 senioři tvořit celou jednu třetinu všech obyvatel Číny. V tradiční čínské společnosti byli senioři zvyklí bydlet s jedním ze svých dětí. Mnoho mladých párů si totiž dnes nemůže dovést koupit si vlastní dům či pronajmout byt a tak bydlí se svými starými rodiči či prarodiči. Hlavním problémem v zemi je velmi slabá úroveň sociálních služeb. Ve velkých městech Číny jako je Peking a Šanghaj velmi přibývá žádostí do domovů pro seniory, které jsou velmi obsazeny. Šanghaj, která má přes 23 milionů obyvatel má 625 domovů pro seniory s 97 000 lůžky. Peking na tom není o mnoho lépe. Na 19 milionů obyvatel disponuje s 82 000 lůžky v domovech pro seniory. Tyto čísla udávají, že čínské domovy pro seniory dokážou uspokojit jen necelé dvě procenta důchodců. Ve vyspělých zemích je to kolem pěti až sedmi procenty.

Také penzijní systém v Číně je zatím v plenkách. Mnoho rolníků ani žádný důchod či jakoukoliv finanční podporu nedostávají. Jestliže senior dostává nějaký důchod, tak v prosperujících oblastech důchod pro seniora činí v přepočtu asi 1000 Kč. V provinciích dostane důchodce asi 140 Kč na měsíc. Avšak asi pro 800 miliónů rolníků není zabezpečený sociální ani zdravotní systém a tak se tito lidé musejí o sebe postarat sami.¹⁶

1.4.2 Senioři v Německu

Sociální systém v Německu je podobný našemu sociálnímu systému. Každý, kdo si platí v této zemi zdravotní pojištění, je pojištěn také na péči. Do tohoto systému přispívají jak zaměstnanci, tak i zaměstnavatelé. Zaměstnanci s dětmi přispívají 1,95% hrubé mzdy, bezdětní zaměstnanci přispívají částkou 2,2% hrubé mzdy, což si mají vykompenzovat, že na stáří budou sami a bude se o ně muset postarat stát a ne rodina. V Německu je dávka rozdělena do tří, respektive čtyř stupňů. Lidem, kteří dosahují svou bezmocností na stupeň I. je dávka stanovena na 450 eur měsíčně. Osobám závislým na péči ve II. stupni se jedná o částku 1100 eur měsíčně. Ve III. stupni se jedná o částku 1550 eur. Ve čtvrtém stupni, jak v německém sociálním systému říkají obzvláště těžkém stupni, je částka 1919 eur měsíčně. Tyto dávky mají v německém sociálním systému dva druhy vyplácení. Buď peněžité nebo věcné.

V podobě věcné manipuluje s penězi tzv. Sozialamt (sociální úřad), který proplácí poskytované služby přímo poskytovateli sociálních služeb, v těchto případech je výše dávky stejná s výše uvedenými částkami. V případě vyplacení dávky peněžně se tato dávka rapidně zmenšuje a osoba musí jen nahlásit jméno osoby, kterou si zvolí za svoji pečující osobu. Zmenšené částky vyplácené peněžité jsou v I. stupni zmenšené ze 450 eur na 235 eur. Ve II. stupni z 1100 eur na 440 eur měsíčně a ve III. stupni je to 1550 eur na 700 eur měsíčně. Tyto částky jsou tedy skoro o polovinu menší, než když si je člověk vybírá přes sociální úřad, kde mu stanoví pomoc i pomocníka. Tento systém poskytování sociálních služeb je podle mého názoru velmi dobře zpracovaný. Kdo péči potřebuje může si ji zajistit v plné výši prostřednictvím sociálního úřadu. Kdo péči nepotřebuje a jen ji z jakéhokoliv důvodu jen využívá, tak ten dostane mnoho peněz méně.¹⁷

¹⁶ Odborný časopis – Sociální služby z února 2013, Text napsala Mgr. Miluše Zavřelová

¹⁷ Odborný časopis – sociální služby z ledna 2012, Text napsala JUDr. Jana Humečková

1.4.3 Senioři v Norsku

V Norsku se do důchodu odchází kole 67 let, avšak od 62 let je možné odejít do předčasného důchodu. Cílem péče o seniory v Norsku je, aby co nejdéle pobývali v domácím prostředí a nespolehali se na asistenční péči. Senior si může požádat o asistenční pobyt, ale instituce ho může přijmout, když už nestačí asistenční služba. Když se poohlédneme do jednoho z domů pro seniory v Dovru, tak pobyt je tu velmi prestižní záležitost. Kapacita domova je 48 obyvatel, kde každý má svůj vlastní pokoj se sociálním zařízením. Jsou tu i pokoje pro páry, partnery, sourozence. Každý pokoj má zdvižný systém pro přepravu imobilních obyvatel domova. Každý senior si platí ze svého důchodu pobyt, stravu a péči 75 %, 25% mu zůstává pro svou vlastní potřebu.¹⁸

1.5 Vzdělávání seniorů

V padesátých letech vznikla nová vědní disciplína, která se věnuje vzdělávání a výchově v dospělosti. Tato vědní disciplína je pojmenovaná jako gerontopedagogika a je součástí andragogiky. Gerontopedagogika je hlavně zaměřena na pomoc a péči seniorům, na vzdělávání seniorů ve stáří a ke stáří. Toto vzdělávání se v České republice začalo rozvíjet v rámci různých klubů důchodců a kulturních zařízení vzdělávají seniory formou přednášek.

„Vznikly ucelené přednáškové bloky nazvané akademie středního věku. V roce 1986 byl cyklus přednášek poprvé organizován na Univerzitě Palackého v Olomouci. První monotématický obor univerzit třetího věku (dále jen U3V) v Praze - „Biologie člověka“ – byl otevřen v říjnu 1986 profesorem Pacovským na tehdejší Fakultě všeobecného lékařství UK.“¹⁹

V dnešní době téměř každá vysoká škola nabízí programy U3V a odhaduje se, že v České republice je až 4000 seniorských studentů.

Další institucí pro seniory jsou volnočasové univerzity, které v České republice založila inženýrka Dana Steinová v roce 1993 ke zlepšení porozumění mezi generacemi.

¹⁸ Odborný časopis – sociální služby – říjen 2012 napsala Mgr. Magda Dohnalová

¹⁹ Klevetová D., Dlabalová I., Motivační prvky při práci se seniory, Praha: Grada Publishing 2008, str. 53

Tyto univerzity nejsou věkově omezené, mohou sem chodit studenti, ženy na mateřské dovolené, nezaměstnaní a senioři, kteří ani neplatí žádné kurzovné, jen symbolické zápisné. V současnosti je univerzita volného času součástí velkého Centra celoživotního vzdělávání a nabízí asi šest zájmových vzdělávacích kurzů.²⁰

Haškovcová uvádí jiný pojem a to Akademie třetího věku (A3V) „*Akademie třetího věku (A3V) jsou oblíbené cykly přednášek k nejrůznějším tématům. A3V mají dlouhou tradici. Už v době socialismu je pořádaly některé složky Národní fronty; prakticky je organizoval především Československý červený kříž, ale i Socialistická akademie, osvětové besedy a kulturní domy. Po roce 1989 se A3V ještě více rozšířily a dnes se konají ve všech větších městech republiky a jsou hojně navštěvovány. Důležité je, že A3V poskytují svým frekventantům nabídku nejen jistého tematického rozšíření znalostí, ale také prostor pro navázání nebo utužení mezilidských vztahů.*“²¹

²⁰ Klevetová D., Dlabalová I., Motivační prvky při práci se seniory, Praha: Grada Publishing 2008

²¹ Haškovcová H., Sociální gerontologie aneb Senioři mezi námi, Praha: Galén 2012, str. 49

2 SOCIÁLNÍ PRÁCE SE SENIORY

Jak jsem již zmínila v úvodu, sociální práce se seniory je moje každodenní činnost v zaměstnání. Sociální práce by měla hlavně směřovat k nejvíce ohroženým starým lidem a to samostatně žijícím, bez rodinných příslušníků. Dále sociální práce směřuje k lidem, kteří trpí stařeckými chorobami jako demencí, Alzheimerovou chorobou, ale i k starším osobám ohrožené ztrátou bydlení. V neposlední řadě se zabývá v dnešní době velmi diskutované, domácí násilí na seniorech. Sociální pracovník má mnoho možností, jak těmto seniorům pomoci, avšak je zde velmi důležitá jedna věc, a to, pokud senior nechce pomoci, žádný pracovník ho násilím nemůže nutit.

V dalších podkapitolách bych Vám chtěla ve zkratce nastínit pravomoci, kompetence a možnosti práce a pomoci se starými lidmi.

2.1 Koncepty péče o seniory

Péče o seniory v rodině může mít nejrůznější podoby. Nejedná se vždy jen o péči člena rodiny, může jít i o profesionální péči v domácím prostředí či jinou placenou službu v domácí péči. Je to například profesionální domácí pečovatelská služba či zdravotně-sociální péče v domácích podmínkách. V neposlední řadě jsou to dobrovolníci či charitativní organizace, která občas vystřídá člena rodiny v jeho nikdy nekončících povinnostech a péči o blízkého člověka.

Klidnou rodinou péči může kdykoliv v průběhu péče přerušit nemoc a senior se musí umístit do zdravotního zařízení, kdy zdravotní péče není jen závislá na záchraně života, ale i na dlouhodobou rehabilitační péči, kdy ze zdravotního zařízení je pacient propuštěn do domácího léčení a péče je tímto ve většině případů zvýšená.

V případech, kdy rodina nezvládá či nemůže o starého člověka pečovat, nastupuje systém sociální péče, která se o seniora postará a péči rodiny nahrazuje. Nabízí se zde domy s pečovatelskou službou, domovy pro seniory a v nejhorších případech i léčebny dlouhodobě nemocných.²²

²² Jeřábek H., a kol. Mezigenerační solidarita v péči o seniory, Praha: sociologické nakladatelství 2013

2.2 Sociální práce na obcích

Od roku 2007 do roku 2012 Magistrát města Brna vedl agendu vyplácení sociálních dávek. Po roku 2012 tato agenda přešla na Úřady práce. Po předání agendy vyplácení sociálních dávek vznikla sociální práce na obcích, která působí dodnes. Její náplní je hlavně poskytování základního poradenství, ale i zprostředkování odborného sociálního poradenství. Dále napomáhá při vyplňování žádostí o sociální dávky, ale i zprostředkovává vyplňování žádostí do domovů pro seniory, zprostředkovává poskytování pomoci prostřednictvím pečovatelské služby. Dále úzce spolupracuje s Policií ČR a různými institucemi při domácích násilí na seniorech.

Sociální pracovník navštěvuje klienta v jeho přirozeném prostředí, napomáhá mu při jeho vyřizování různých sociálních dávek a zajištění domova pro seniory. Tato činnost sociálního pracovníka je pro klienta bezplatná.

2.3 Sociální dávky pro seniory

Jednou z činností sociálního pracovníka na obcích je pomoc s vyplňováním sociálních dávek klientovi. Klient si může požádat na Úřadu práce o dávky: Příspěvek na péči, mobility a průkazu zdravotního postižení, ale i například příspěvek na bydlení.

2.3.1 Příspěvek na péči

Příspěvek na péči se dle zákona 108/2006 Sb., o sociálních službách poskytuje osobám závislým na pomoci druhé fyzické osoby a to z důvodu nepříznivého zdravotního stavu či nezvládnutím základních životních potřeb.

Při posuzování příspěvku na péči se hodnotí deset základních životních potřeb, které člověk zvládá, či nezvládá. Jsou to: mobilita, stravování, orientace, komunikace, stravování, oblékání a obouvání, tělesná hygiena, výkon fyziologické potřeby, péče o zdraví, osobní aktivity, péče o domácnost.

Výše příspěvku na péči je dle § 11 zákona o sociálních službách následující:

„Výše příspěvku pro osoby do 18 let věku činí za kalendářní měsíc

- a) 3 000 Kč, jde-li o stupeň I (lehká závislost)*
- b) 6 000 Kč, jde-li o stupeň II (středně těžká závislost)*
- c) 9 000 Kč, jde-li o stupeň III (těžká závislost)*
- d) 12 000 Kč, jde-li o stupeň IV (úplná závislost)*

Výše příspěvku pro osoby starší 18 let činí za kalendářní měsíc

- a) 800 Kč, jde-li o stupeň I (lehká závislost)
- b) 4 000 Kč, jde-li o stupeň II (středně těžká závislost)
- c) 8 000 Kč, jde-li o stupeň III (těžká závislost)
- d) 12 000 Kč, jde-li o stupeň IV (úplná závislost)²³

Tento příspěvek na péči nenáleží jen v případě, kdy je člověk hospitalizovaný po celý kalendářní měsíc. Příspěvek na péči se vyplácí jen té osobě, která příspěvek na péči potřebuje a používá se na zaplacení péče, jako pečovatelské služby nebo rodinného příslušníka.

2.3.2 Příspěvek na mobilitu

Příspěvek na mobilitu je opakující se nároková dávka, která činí 400,- Kč na měsíc. Tuto dávku dostane člověk, který nezvládá základní životní potřeby v oblasti mobility a orientace. Tato dávka se nevyplácí lidem, kteří jsou umístěni do domova pro seniory, nebo v jiném pobytovém zařízení. Příspěvek na mobilitu se vyplácí všem potřebným lidem starší jeden rok, která se opakovaně musí dopravovat či musí být dopravována. Je to tedy dávka na dopravu k lékaři, do lékáren a dalších zařízení.

2.3.3 Příspěvek na bydlení

Příspěvek na bydlení je dávka, která přispívá jednotlivcům, ale i rodinám k pokrytí nákladů za bydlení. Tato dávka se vypočítává z celkových příjmů v rodině a z dalších nákladů na byt jako je nájem, plyn, elektřina a vodné a stočné. Tyto všechny náklady se počítají za zpětné čtvrtletí. Výpočet této dávky je velmi složitý a je odlišný do počtu obyvatel v městě, ve kterém žadatel žije.

²³ Zákon 108/2006 Sb., o sociálních službách §11

2.4 Sociální pobytové zařízení určené pro seniory

Pobytové sociální zařízení je hlavně určeno lidem, kteří potřebují komplexní přístup a nezvládají se postarat o svoji osobu. Tyto sociální zařízení velmi podrobně popisuje zákon 108/2006 Sb., o sociálních službách, který byl účinný od roku 2007. Tento zákon popisuje jak druhy pobytových služeb, tak i zaměření těchto služeb na věkovou kategorii a někdy i druh postižení.

Domovy pro seniory jsou pobytové zařízení, které se poskytují osobám se sníženou soběstačností hlavně z důvodu věku a jejich situace vyžaduje pravidelnou pomoc jiné fyzické osoby. Domovy pro seniory nabízejí klientům ubytování, stravu a celkovou pomoc při všech základních potřeb klienta, ale i umožňují aktivizační činnosti, sociálně terapeutické činnosti a společenské akce v domovech pro seniory, ale i mimo tyto domovy.

Domovy pro seniory se zvláštním režimem jsou také pobytové zařízení, které se poskytují lidem, kteří mají sníženou soběstačnost z důvodu chronického duševního onemocnění, osobám se stařeckou, Alzheimerovou demencí a i ostatní typy demencí, jejichž stav vyžaduje pravidelnou pomoc jiné fyzické osoby.

Odlehčovací služby pro seniory jsou jak pobytové, tak terénní či ambulantní. Poskytují se osobám, které mají sníženou soběstačnost z důvodu věku, chronického onemocnění nebo zdravotního postižení. Odlehčovací služba je poskytována nejdéle na tři měsíce. Je to služba, kdy pečující osoba může umístit seniora do odlehčovací služby, aby si ona sama odpočinula od pečování o tuto osobu.²⁴

Týdenní stacionáře pro seniory jsou také pobytové služby, které jsou velmi podobné těm ostatním, kdy si rodina bere seniory na víkendy do domácího ošetřování. Tyto stacionáře jsou i denní, kdy ráno senior přijde do stacionáře a odpoledne si ho rodina bere domů.²⁵

Domy s pečovatelskou službou jsou ubytovací služby pro seniory se zvýšeným nárokem s v oblasti sociální, ale i zdravotní péče se zachováním určitého soukromí a určitého vlastního prostředí. Domy s pečovatelskou službou tvoří takzvaný mezistupeň v bydlení

²⁴ Zákon 108/2006 Sb., o sociálních službách §48

²⁵ Zákon 108/2006 Sb., o sociálních službách §47

starého člověka v bytě s rodinou či osamoceně až po anonymní prostředí domova pro seniory, kde je omezení v soukromí, ale i větším zabezpečením zdravotní péče.²⁶

Pro seniory jsou také zřízeny ambulantní či terénní služby, kdy senior dochází do zařízení či sociální pracovnice dochází do domácnosti za klientem. Tyto zařízení jsou také popsány v zákoně 108/2006 Sb., o sociálních službách. Jsou to například osobní asistence, pečovatelská služba, která pomáhá seniorům při běžných činnostech, dovážkou obědů či hygieně. Dále jsou to denní centra pro seniory, kluby seniorů, chráněné bydlení, ale i terénní poradenství.

2.5 Dobrovolnictví jako pomoc seniorům

V České Republice se dobrovolnictví rozšířilo již v době národního obrození. Dobrovolník je člověk, který bez nároku na odměnu vykonává činnost pro ostatní lidi. Z pohledu na seniory se tato dobrovolnická činnost velmi rozšiřuje. Dobrovolníci nejen pomáhají seniorům v různých zařízeních sociální péče, ale i dochází do domácností a pomáhají seniorům s různými činnostmi, které sami nezvládnou. Dobrovolníci také vytvářejí různé programy pro tyto seniory, aby nebyli osamoceni.

Dobrovolnická činnost je i opačného rázu, kdy se senioři necítí ještě jako senioři a chtějí by pomáhat ostatním lidem. Chodí do organizovaných společenství, které se zabývají dobrovolnictvím, a tak uvidíte seniora, který pomáhá například v Hospici či dalších organizacích.

Nejrozšířenější dobrovolnická činnost ze strany seniorů je v Kanadě, kde toto dobrovolnictví je velmi dobře organizováno a internetové zdroje uvádí, že z řad dobrovolníků vzešlo přes 12,5 milionů dobrovolníků, z toho celých 78% jsou penzisti.

Dle Kanadské organizace Volunteer Canada, která provedla mezi dobrovolníky-seniory průzkumem v jakých oblastech a jak jsou tito lidé motivováni. Z výzkumu bylo patrné, že mnoho seniorů považuje dobrovolnictví jako využití volného času pro svoji potřebu, tudíž dobrovolnictví je v oblastech sportu, rekreace, vzdělání, ale i v sociálních službách a charitách. Ukázalo se, že motivací těchto dobrovolníků je v 93%, že mohou pomoci druhým lidem ve svém okolí. 77% dobrovolníků uvedlo, že chtějí využít svých znalostí a

²⁶ Jeřábek H., a kol. Mezigenerační solidarita v péči o seniory, Praha: sociologické nakladatelství 2013

dovedností, které v životě získali a předat je dalším lidem. Dalších 50% dobrovolníků si chtělo ověřit, zda jsou ještě schopni udělat nějakou činnost ve svém věku. ²⁷

²⁷ Křivohlavý J. Stárnutí z pohledu pozitivní psychologie, Praha: Grada Publishing 2011

3 SENIOŘI A MEZIGENERAČNÍ VZTAHY

Přirozeným a velmi důležitým pro spokojený život a klidné stáří seniorů je přirozený vztah s nejbližší rodinou. Je to manžel, děti, sourozenci a vnoučata. Jako osoby blízké jsou uváděny téměř ve všech zákonech, kterými se řídí náš právní řád. Pro seniora jsou tyto blízké osoby velmi důležité, zvláště v pozdějším stádiu života, kdy se cítí osamoceni. Hlavně tyto blízké osoby by se měly postarat o to, aby se starý člověk necítil sám, měl pro koho žít.

3.1 Blízká osoba

Jak jsem již výše zmínila, osobu blízkou uvádí skoro všechny zákony, které se přímo vztahují k člověku. Je to například občanský zákoník, trestní zákon, ale i zákon o silničním provozu a další.

Dle **nového občanského zákoníku** se osoba blízká vyznačuje jako příbuzný v řadě přímé, sourozenec a manžel nebo partner, ale i registrovaný partner, ale i jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném, pokud by újmu cítili jako újmu sobě vlastní. Má se tedy za to, že osobami blízkými jsou i osoby sešvagřené nebo osoby, které spolu trvale žijí.²⁸

Dále blízkou osobu uvádí i **trestní zákon** v §125 tedy, že osobou blízkou se rozumí příbuzný v pokolení přímém, ale i osvojitel, osvojenec, sourozenec, manžel a partner. Jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké jenom tehdy, pokud by újma, kterou utrpěla jedna z osob, druhá pociťovala jako újmu sobě vlastní.²⁹

Tedy, ať už je to jakýkoliv zákon, osoba blízká je vždy osoba v pokolení přímém, tedy nejbližší člověku.

3.2 Senioři a postoj vnoučat a mladých lidí k nim

Mladí lidé v dnešní současné moderní době jsou většinou zaměřeni na svůj vlastní život, na svoji kariéru, na svoje vzdělání a na svoje koníčky. Jsou zdraví, plní energie, elánu do života a budování své další existence a budoucnosti. Neuvažují o stáří, jsou mladí. Stáří je

²⁸ Zákon 89/2012 Sb., nový občanský zákoník §22

²⁹ Zákon 40/2009 Sb., trestní zákon § 125

pro ně tak vzdálené, že pro ně vlastně ani neexistuje. Ve svém okolí mají většinou seniora vlastního pokolení, tedy babičku či dědečka, které mají rádi, chovají se k nim s pokorou a úctou, ale ostatní tedy anonymní seniory, nějakým způsobem přehlížejí a svým způsobem jim i vadí. Projevy těchto negativních postojů vůči anonymním seniorům jsou velmi pestré. Od přehlížení a podceňování až po agresivní napadání buď psychickým či dokonce i fyzickým.

Všem mladým lidem je už od raného dětství vštěpováno, že staří lidé se mají zdravit, měli by být uznávaní a měli bychom je uctívat. Avšak realita je většinou úplně jiná. Je také velmi důležité, v očích mladých lidí, zda starý člověk je ještě ekonomicky aktivní, což je velmi důležité v rozvoji osobnosti starého člověka, který si mezi svými mladými kolegy nepřipadá odstrčen a mladší kolegové ho respektují jako člověka s dlouholetou praxí. Avšak i tento jev může mít druhou stranu, kdy mladší kolegové chtějí, aby starý člověk odešel do důchodu a přenechal svoji funkci mladším kolegům, kteří budou vytvářet nové metody. V těchto případech je velmi důležitý kolektiv, ve kterém senior pracuje. Pokud seniora kolektiv podrží, je senior považován za uznávanou osobu s velkými zkušenostmi.

Pokud však senior pobírá jen starobní důchod a opravdu už nepracuje, jsou postoje mladých lidí k těmto seniorům zpravidla negativní. Velmi k tomu přispívá i několikrát opakovaná a znovu upravovaná důchodová reforma. Postoj těchto mladých lidí k těmto seniorům je už jen negativní.³⁰

V praxi jsem se velmi setkala s názory mladých lidí, kteří tvrdili, že senioři jsou nám v důchodovém věku k ničemu, jen překážejí a zavazí. Když jsem se jich zeptala, co budou oni dělat, až budou staří, tak mnoho mých kamarádů, tedy mých vrstevníků tvrdilo, že se důchodu nedožijí. Naším způsobem života, kdy žijeme ve stresu, v panice a strachu o zaměstnání či nalezení zaměstnání a špatnou životosprávou, měli asi pravdu. Avšak z jejich pohledu jsou senioři už nepotřební lidé, kterými my nebudeme. Avšak tyto lidé milují své babičky, svoje dědečky, věnují jim všechn svůj volný čas a tráví s nimi jejich chvílky samoty. Je tedy velmi rozporuplné jejich názory na staré lidi v jejich okolí a na anonymní seniory.

³⁰ Haškovcová H., Sociální gerontologie aneb Senioři mezi námi, Praha: Galén 2012

3.3 Senioři a partnerský život ve srovnání s mladou generací

V dřívějších dobách bylo zcela běžné a normální aby se lidé brali v mladém věku, zakládali spolu rodiny a ve většině případů se ani nerozváděli. Tyto tři aspekty jejich generace brala za standardní styl života, a proto se velmi často nemohou spokojit s životem dnešní mladé generace.

Mnoho mladých lidí slýchává od svých prarodičů mnoho připomínek na jejich partnerský život. Prarodiče se jen těžko mohou smířit s tím, že jejich vnuci, kterým je kolem 25 let, jsou ještě svobodní či dokonce bez partnera. Pro starší generaci to byla velká ostuda, pokud žena po dvacátých pátých narozeninách byla ještě svobodná a bezdětná. V dnešní době je to zcela normální. Je to dané dnešní uspěchanou a nejistou dobou, kdy mnoho mladých lidí si prvně zařizuje vzdělání, zaměstnání, budoucí bydlení a v neposlední řadě se zamýšlí nad založením rodiny.

Dalším problémem dnešní mladé generace je nesezdané soužití, tedy žití na hromádce. Toto soužití je pro dnešní mladou generaci zcela akceptovatelné a založení rodiny v tomto nesezdaném vztahu je zcela běžné. Pro seniory jsou tyto druhy soužití mladé generace zcela nepřijatelné. V jejich mladém věku byla ostuda mít nemanželské dítě či žít jeden s druhým bez svatebního příslibu. Pro mnoho lidí staršího ročníku je partnerský život velmi důležitý.

Manželství je pro mnoho seniorů velmi důležitým faktem stáří. Manželství se prohlubuje hlavně při nenadálé nemoci, kdy zpravidla onemocní jeden z manželů a ten druhý se o něj musí starat. Zde jsou si manželé bližší jak kdy předtím. Péče o nemocného manžela, která může trvat i roky nastoluje izolaci manželů od okolního světa a po smrti nemocného manžela se velmi těžko dostává člověk zpět do reálného života. U nemocného se může objevit agresivita, závist a žárlivost na pečujícího manžela, pocit, že je tomu druhému na obtíž. Vzájemně se poté obviňují z pocitu viny při péči o toho druhého.³¹

³¹ Willi J., Psychologie lásky : osobní rozvoj cestou partnerského vztahu, Praha: Portál 2006

3.4 Mezigenerační vztahy v rodině

Při podrobnějším pohledu na otázku mezigeneračních vztahů se dobereme ke třem typům názorů na vztahy mezi generacemi. Jsou to *objektivní názory*, *subjektivní názory* a *předsudky*.

Objektivní názory jsou názory, kdy si aktéři uvědomují vlastní nedostatky a přednosti. Kdy také dovedou vidět nejen nedostatky, ale také přednosti u aktérů jiné generace.

Subjektivní názory se v dnešní době velmi rozmohly. Jsou to názory nesprávného pohledu na život i lidi okolo nás. Jde hlavně o postoje aktéra určité generace, který nepřipouští podstatnější chyby u své generace, ve které žije, ale vidí je především u těch druhých. Tyto názory vyvěrají hlavně z charakteristiky každého jedince a výchovy v rodině, kde žil a kde se vytvořili tyto názory na jiné generace.

Předsudky jsou afektivní emocionální postoje na vlně iracionality a averze. Jsou to názory, ve kterých aktér vystupuje neobjektivně proti jiným lidem či skupinám. Předsudky se začaly v našem životě formovat už v dětství, kdy nám rodině vštěpovali jejich názory na ostatní. Velké množství předsudků vůči ostatním generacím mají hlavně mladší lidé vůči dříve narozeným.³²

3.5 Třígenerační soužití rodin a jejich vztahy

Třígenerační soužití rodin je v dnešní době velmi perspektivní. Je to sdílení jedné domácnosti anebo úzké propojení rodičů a prarodičů v jednom domě a péči o nejmladší generaci zároveň. Toto soužití je velmi výhodné jak z ekonomického, tak i praktického hlediska. I já sama bydlím v této třígenerační rodině, kdy jsou ve společné domácnosti moji rodiče, ale i babička. Bydlíme v domě, kdy každá generace má svoji bytovou jednotku. Výhody jsou tohoto bydlení velké. Můj hlavní důvod tohoto bydlení bylo budoucí péče o mé potomky. Ve městě Brně je velký nedostatek místa v mateřských školách a tak rodiče, kteří brzy přejdou do důchodového věku se mi budou moci starat o mého potomka i v případě jeho nemoci, kdy je velký problém v zaměstnání si vzít volno na ošetřování člena rodiny a já naopak to nebudu mít daleko v případě nemoci rodičů či babičky.

³² Cibulec J., Soužití tří generací, Praha 1980, 24-062-80

V dřívějších dobách bylo toto soužití generací běžné, ale i dnes mnoho třígeneračních rodin žije spokojeně, vnímají toto soužití za jednu velkou rodinu a navzájem jsou loajální.

Třígenerační soužití rodin má i velký vliv na výchovu dětí. Děti si uvědomují starost a péči o rodiče. Vidí na svých rodičích, jak se chovají ke svým rodičům a i oni se v dospělosti většinou chovají velmi pěkně ke svým rodičům a naopak.³³

„ Poprvé v historii lidstva existují v jednom časovém horizontu čtyři generace rodinných vztahů, které nemají ujasněné vzájemné role. Starší lidé se cítí ohroženi dobou, ve které žijí, a upozorňují na nevhodné společenské klima a výchovné vzory pro mladší generaci. Společenskou prestiž má mládí, krása, ladnost, síla a dokonalost. Jako bychom zapomněli, že během 20 let budou mladí lidé ubývat a na světě bude více starších osob. Většina starých lidí není připravena na úskalí svého vyššího věku. Sami nečekali, že se dožijí tak vysokého věku, a možná to nečekaly ani jejich děti. Seniorská populace osvobozuje své mladé od povinností s odůvodněním, že mají mnoho své vlastní práce, a očekávají větší pomoc od sociálních a zdravotních zařízení. Střední generace necítí zodpovědnost připravit se na vlastní stáří ani vést své děti k úctě ke stáří. „³⁴

Toto vícegenerační soužití rodin, které je složeno z prarodičů, rodičů a dětí dává členům rodiny pocit bezpečí, pochopení ale i vzájemnou pomoc v případě potřeb jakéhokoliv článku této vícegenerační rodiny. V těchto vícegeneračních rodinách panuje přirozená úcta ke starším, ale respektuje se i názor mladší generace. I opuštěnost starších lidí je v této vícegenerační rodině vyřešené. Starší lidé se cítí lépe ve vícegeneračních rodinách, kde napomáhají svým dětem i vnukům a necítí se méněcenní.

Ale i naopak může vícegenerační soužití rodin vést ke konfliktům jak mezi sebou u starších seniorů, tak i střetům mezi generacemi. Každá z generací má svůj názor na určitý problém a je poté velmi těžké vyhodnotit správný postup a vyřešení problému, aby byla každá generace spokojena.

³³ Gjuričová Š., a Kubička J., Rodinná terapie – Systemické a narativní přístupy, Praha: Grada Publishing 2003

³⁴ Klevetová D., Dlabalová I., Motivační prvky při práci se seniory, Praha: Grada Publishing 2008, str. 13

„Soužití různých generací lze charakterizovat v celé škále – od ideálního, přes pozitivní až po nedativní.

- **Rovnocenné (realistické) soužití** – je nejžádanějším základem ve vztazích uvnitř rodiny a je pohodou mezi generacemi. Předpokladem jsou vyvážené osobnosti, které akceptují zájmy starší generace
- **Liberální (volné) soužití** – každý si dělá, co chce, nejsou pravidla a určení hranic. Je zde patrné zeslabení citových vazeb, neuvědomování si povinností ke starším generacím a nerespektování jejich citových, fyzických a hmotných potřeb zejména v období nesoběstačnosti³⁵
- **Podbízivé soužití** – rodiče si kupují své děti, zvláště v případech, kdy jejich děti o ně nemají zájem. Je zde patrná bezmocnost vůči mladší generaci a snaha o zachování zdání dobrých vztahů
- **Nesmiřitelné soužití** – je zde silně negativně vyhraněný, sobecký a nemorální postoj, který nepřipouští vzájemný styk mezi mladší a starší generací
- **Vynucené soužití** – několik generací je nuceno bydlet spolu, jedná se o nedobrovolné soužití generací, které však nemusí mít vždy v sobě negativní stanoviska (péče o prarodiče v době nemoci)
- **Vychytralé soužití** – využívání rodičů nebo prarodičů s předstíraným zájmem o ně (finanční podpora, pomoc s dětmi, v domácnosti atd.).³⁶

³⁵ Haškovcová H., Sociální gerontologie aneb Senioři mezi námi, Praha: Galén 2012, str. 48

³⁶ Klevetová D., Dlabalová I., Motivační prvky při práci se seniory, Praha: Grada Publishing 2008, str. 81

3.6 Senioři a nejen mezigenerační násilí

Násilí na seniorech je v dnešní době velmi rozsáhlé, ale také velmi nediskutované. Senioři jsou skupina lidí, která je velmi zmanipulovatelná. Sami senioři se sami nedokážou ubránit násilí, ať už fyzickému či psychickému. Mají strach ze svých příbuzných, kteří je týrají. Mají strach ze samoty. Nejčastější druhy násilí na seniorech jsou fyzické, psychické.

3.6.1 Ageismus

Dle Orta Ageismus musíme sledovat přinejmenším z pěti pohledů:

- Ageismus jako zvrácená ideologie
- Ageismus jako nová forma nesnášenlivosti
- Ageismus jako postoj
- Ageismus jako předsudek či negativní představa
- Ageismus jako stereotyp chování

Prof. Z. Kalvach rozděluje v České republice ageismus do čtyř okruhů

- Historický
- Ekonomický
- Odborný
- Společenský

Ageismus je tedy diskriminace z pohledu stáří a starších občanů. Ageismus má celou škálu projevů. Tento pojem poprvé použil Robert Butler v roce 1969 ve smyslu věkové diskriminace.³⁷

³⁷ Ort J., Kapitoly ze sociologie stáří, Ústí nad Labem 2004

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 ANALÝZA SENIORŮ A MEZIGENERAČNÍCH VZTAHŮ

4.1 Cíl a stanovení hypotéz výzkumné práce

Výzkumné šetření diplomové práce je zaměřeno na seniory a mezigenerační vztahy. Cíl předkládaného empirického šetření vychází z důležitých cílů v tématu seniory a mezigenerační vztahy, které spočívají v míře spokojenosti seniorů ve vztazích s jejich dětmi a vnuky a celkově s mladší generací a srovnání mladé generace a jejich generace v mládí.

Cílem výzkumu je zjistit vztahy mezi seniory a jejich dětmi a vnuky. Na podporu výzkumné části byly stanoveny tyto hypotézy:

Hypotéza H1: Většina seniorů považuje mezigenerační vztahy za dobré.

Hypotéza H2: Současná generace je horší než generace seniorů.

Hypotéza H3: Kontakty s vnuky a dětmi považují seniory za málo dostatečné.

Tato diplomová práce byla z pohledu metodologického koncipována jako empirické výzkumné šetření se statistickou procedurou. K základním technikám patří:

- analýza odborné literatury
- dotazník vlastní konstrukce
- analýza dokumentů

4.2 Charakteristika dotazníkového šetření

Dotazník jsem rozdávala při sociálním šetření vybraným seniorům, kteří splňují věkovou kategorii a mají alespoň jedno vnouče. Jde o soubor jednadvaceti písemně formulovaných otázek. Dotazník měl šest otevřených a jedenáct uzavřených otázek. Otázek na dotazníkovém šetření je záměrně méně, kvůli seniorům, kteří špatně vidí, tudíž dlouhý dotazník je pro ně unavující. Dotazník byl anonymní. Způsob výběru převážně uzavřených otázek vyplýval z mé předchozí zkušenosti při zaměstnání, kdy jsem musela pro ministerstvo práce a sociálních věcí vyplňovat společně se seniory dotazník ohledně kvality jejich života. Seniorsi si při uzavřených otázkách vyberou možnost, která jim nejvíce vyhovuje. Při otevřených otázkách mají strach z náročnosti a nevědí, jak správně

popsat danou situaci. Proto moje dotazníkové šetření je převážně zaměřené na okruh uzavřených otázek.

Otázky byly orientované na zjištění:

- sociodemografických dat
- počtu dětí a vnoučat v jejich rodině
- četnost kontaktu s dětmi a vnuky
- při jakých příležitostech se s dětmi a vnuky senioři nejčastěji setkávají
- jakým způsobem spolu komunikují
- čím se vnoučata zabývají
- porovnatelnost dnešní mladé generace s jejich mladou generací

Z původně 100 rozdaných dotazníkových šetření mezi seniory jsem dotazníkové šetření provedla u 77 respondentů, kteří byli ochotni mi dotazník vyplnit. 13 respondentů mi dotazník odmítlo z důvodu strachu z rodinných příslušníků. Byli to většinou senioři, kteří nemají dobré vztahy se svými dětmi či vnoučaty a měli strach z dalších problémů v rodině.

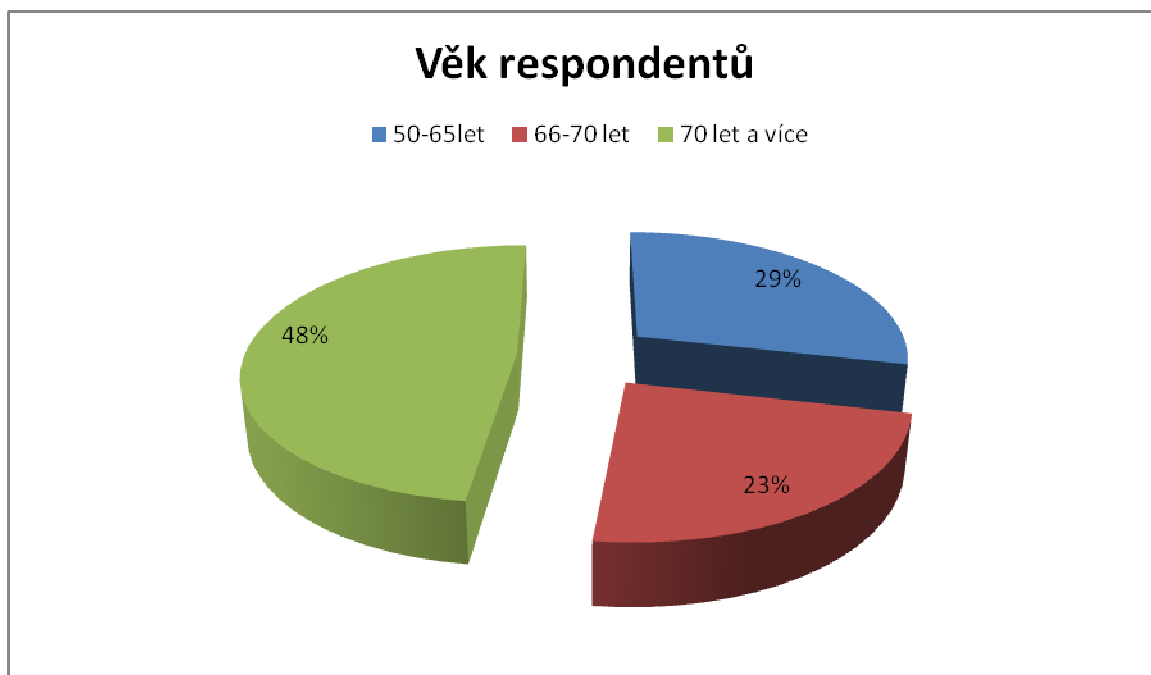
4.3 Analýza dotazníkového šetření

V následující kapitole jsou podrobně rozpracované odpovědi seniorů na jednotlivé otázky dotazníkového šetření

1. Věk respondentů

<i>Věk respondentů</i>	<i>Počet</i>	<i>% v zastoupení</i>
50 – 65 let	22	29 %
66- 70 let	18	23 %
70 let a více	37	48 %
Celkem	77	100 %

Tabulka č. 1 – Věk respondentů

Graf č. 1 – věk respondentů

První uzavřená otázka se týkala věku dotazovaných seniorů. Na tuto otázku odpovědělo všech 77 (100%) respondentů. Věk 50 – 65 let tvořilo 22 (29%) dotazovaných seniorů. Věk 66 – 70 let uvedlo 18 (23%) seniorů. Nejvíce tedy 37 (48%) uvedlo věk nad 70 let a více.

Nejnižší věk, tedy 50 let, byl zvolen záměrně, jelikož i v tomto věku mohou a jsou někteří lidé v důchodu a mají vnuky či vnučky. Záměrem této otázky bylo, zjistit věk dotazovaných seniorů.

2. Druh předešlého povolání

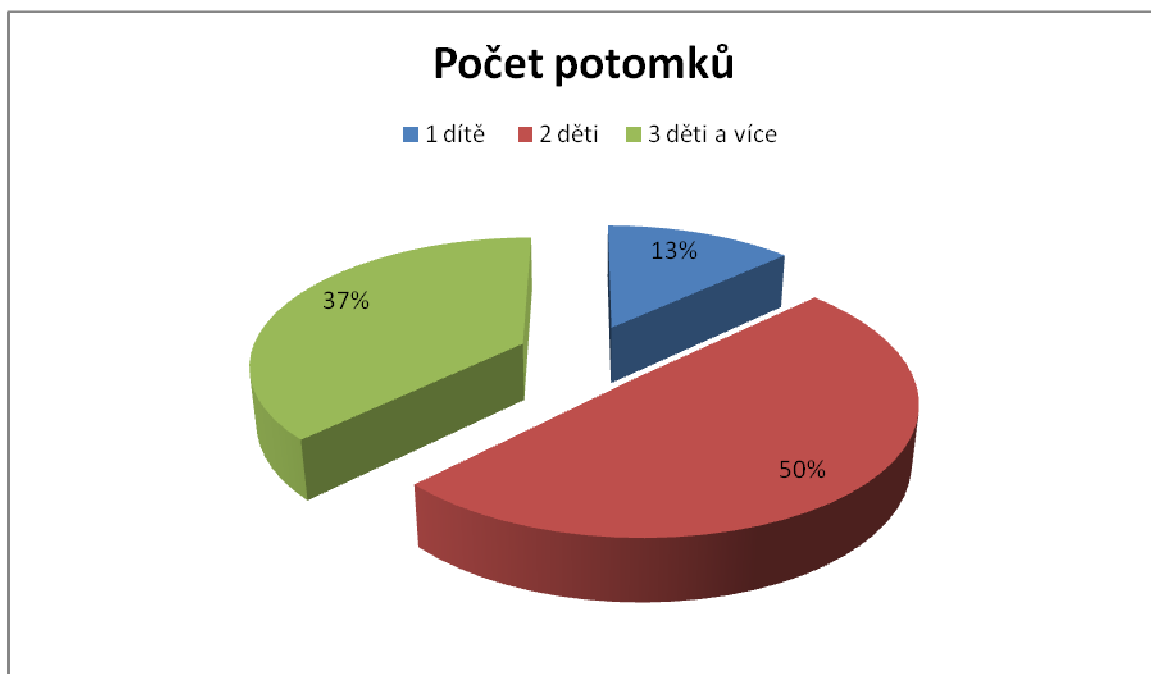
Tato otázka byla záměrně utvořena jako otevřená otázka. Zajímalo mě, v jaké oblasti senioři dříve pracovali. Výsledkem této otevřené otázky bylo, zda senioři byli zaměstnání jako pracující v domácnosti. Jelikož jsem tento dotazník dávala především ženám, zajímalo mě tedy, jestli pracovaly jako ženy v domácnosti. Ze 77 (100%) dotazovaných ani jedna odpověď nebyla kladná. Tedy, že pracovaly jako ženy v domácnosti. Senioři zde uváděli zaměstnání jako hlavně: učitelství, administrativa, kancelářní pracovníci, zdravotníci.

Z této otázky lze tedy usoudit, že dnešní starší generace byla plně zaměstnána na běžných pracovních pozicích, které vykonávala.

3. Počet potomků

Počet potomků	Počet	% v zastoupení
1 dítě	13	13 %
2 děti	49	50 %
3 děti a více	15	37 %
Celkem	77	100 %

Tabulka č. 2 – Počet potomků

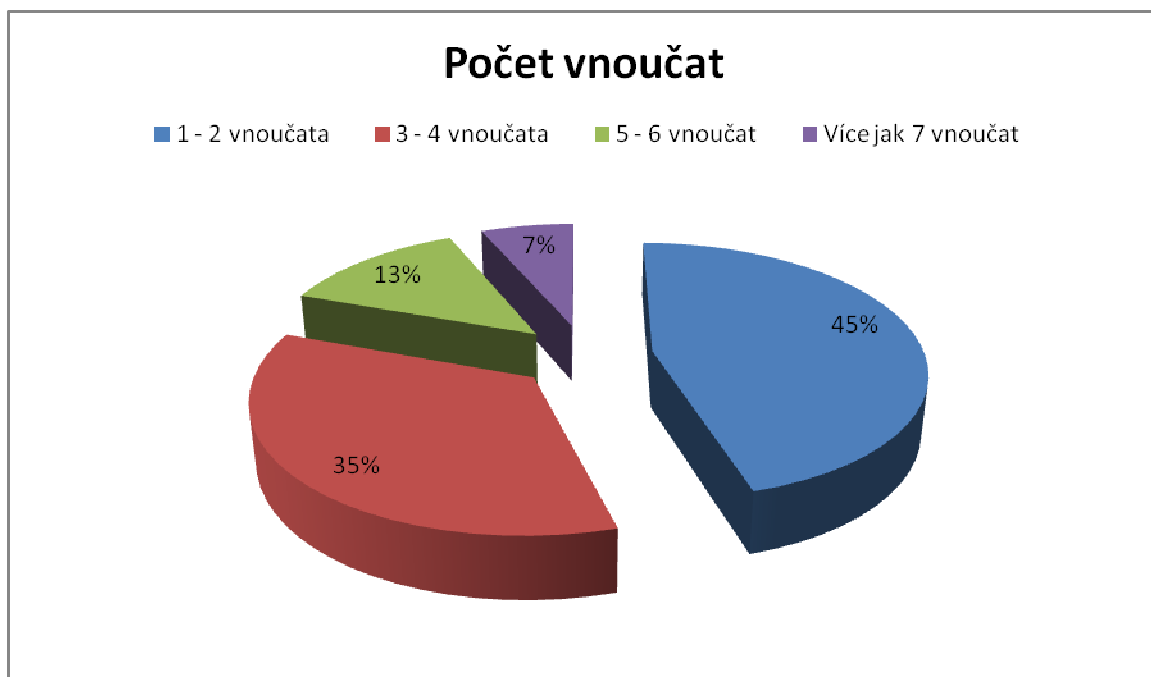
Graf č. 2 – počet potomků

Třetí otázka mého dotazníkového šetření byla uzavřená a týkala se počtu potomků seniorů. V této otázce bylo na výběr ze tří možností. První možností bylo, že senioři mají jen jedno dítě. Tuto odpověď zvolilo 13 (13%) respondentů. Další odpovědí bylo, že mají 2 děti. To označilo 49 (50%) respondentů. Poslední možností byla odpověď, že senioři mají 3 děti a více. Tuto odpověď zvolilo 15 (37%) respondentů.

4. Počet vnoučat

<i>Počet vnoučat</i>	<i>Počet</i>	<i>% v zastoupení</i>
1 – 2 vnoučata	35	45 %
3 – 4 vnoučata	27	35 %
5 – 6 vnoučat	10	13 %
Více jak 7 vnoučat	5	7 %
Celkem	77	100 %

Graf č. 3 – počet vnoučat

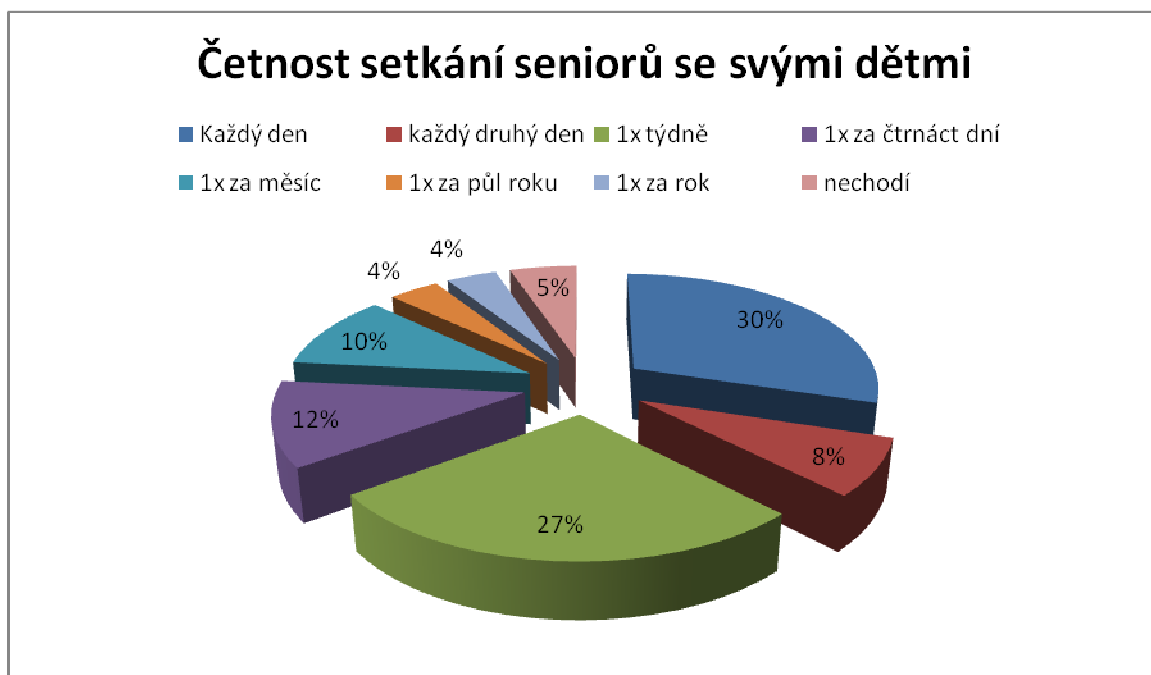
Graf č. 3 – počet vnoučat

Čtvrtá otázka se týkala počtu vnuků dotazovaných seniorů. Na tuto otázku odpovědělo všech 77 (100%) dotazovaných respondentů. 35 (45%) respondentů odpovědělo, že má jedno až dvě vnoučata. Dalších 27 (35%) respondentů uvedlo, že mají 3 – 4 vnoučata. 5 – 6 vnoučat odpovědělo celých 10 (13%) respondentů a více jak 7 vnoučat uvedlo 5 (7%) respondentů.

5. Četnost setkání seniorů se svými dětmi

<i>Četnost setkání seniorů se svými dětmi</i>	<i>Počet</i>	<i>% v zastoupení</i>
Každý den	23	30 %
Každý druhý den	6	8 %
1x týdně	21	27 %
1x za čtrnáct dní	9	12 %
1x za měsíc	8	10 %
1x za půl roku	3	4 %
1x za rok	3	4 %
nechodí	4	5 %
Celkem	77	100 %

Tabulka č. 4 – četnost setkání seniorů se svými dětmi

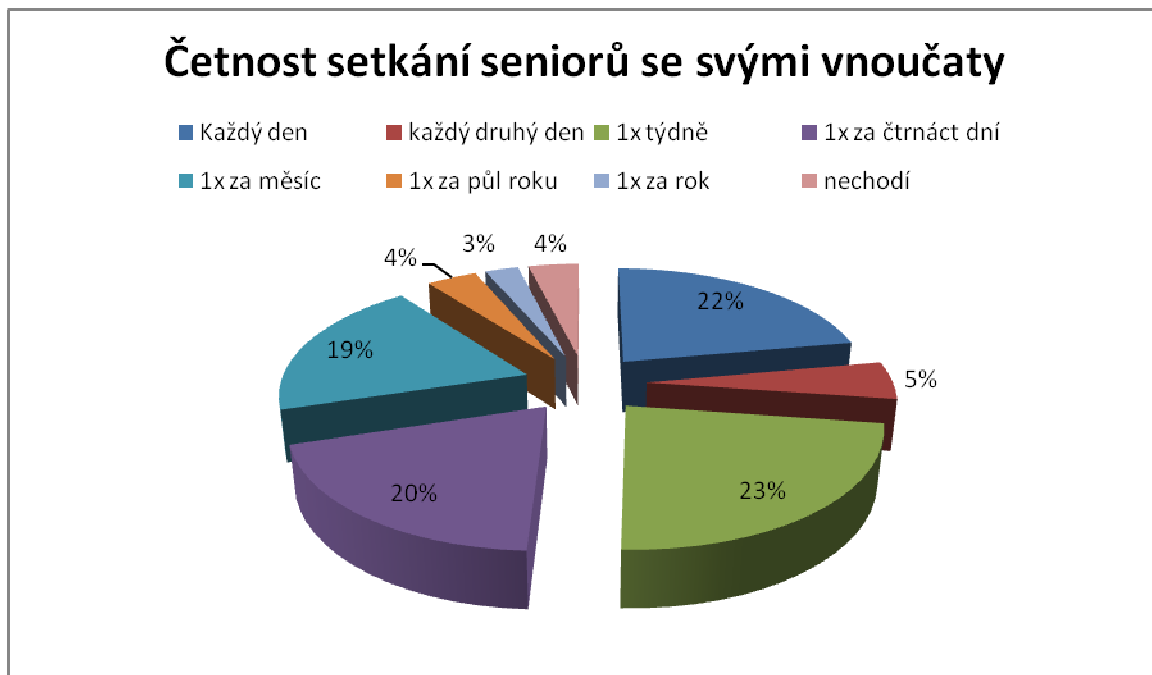
Graf č. 4 – četnost setkání seniorů se svými dětmi

V páté otázce jsem zjišťovala, jak často se setkávají senioři se svými dětmi. V této otázce bylo na výběr z osmi možností. První možnost, tedy že děti své rodiče – seniory navštěvují každý den, zvolilo 23 (30%) respondentů. Druhou možností odpovědi, tedy že četnost návštěv je každý druhý den zvolilo 6 (8 %) respondentů. Třetí odpovědí na tuto otázku bylo, že děti své rodiče navštěvují 1 x týdně. Tuto možnost zvolilo 21 (27%) dotazovaných respondentů. 1x za čtrnáct dní odpovědělo 9 (12 %) respondentů. Další možností odpovědi bylo, že seniory jejich děti navštěvují 1x za měsíc. Na tuto otázku odpovědělo 8 (10 %) dotazovaných respondentů. 1x za půl roku odpovědělo 3 (4%) respondentů. Četnost návštěvy 1x za rok uvedli 3 (4%) respondenti. Jako poslední odpovědí bylo, že seniory jejich děti nenavštěvují vůbec. Na tuto otázku odpověděli 4 (5%) respondenti.

6. Četnost setkání seniorů se svými vnoučaty

<i>Četnost setkání seniorů se svými vnoučaty</i>	<i>Počet</i>	<i>% v zastoupení</i>
Každý den	17	20 %
Každý druhý den	4	5 %
1x týdně	18	23 %
1x za čtrnáct dní	15	20 %
1x za měsíc	15	19 %
1x za půl roku	3	4 %
1x za rok	2	3 %
Nechodí	3	4 %
Celkem	77	100 %

Tabulka č. 5 – četnost setkání seniorů se svými vnoučaty

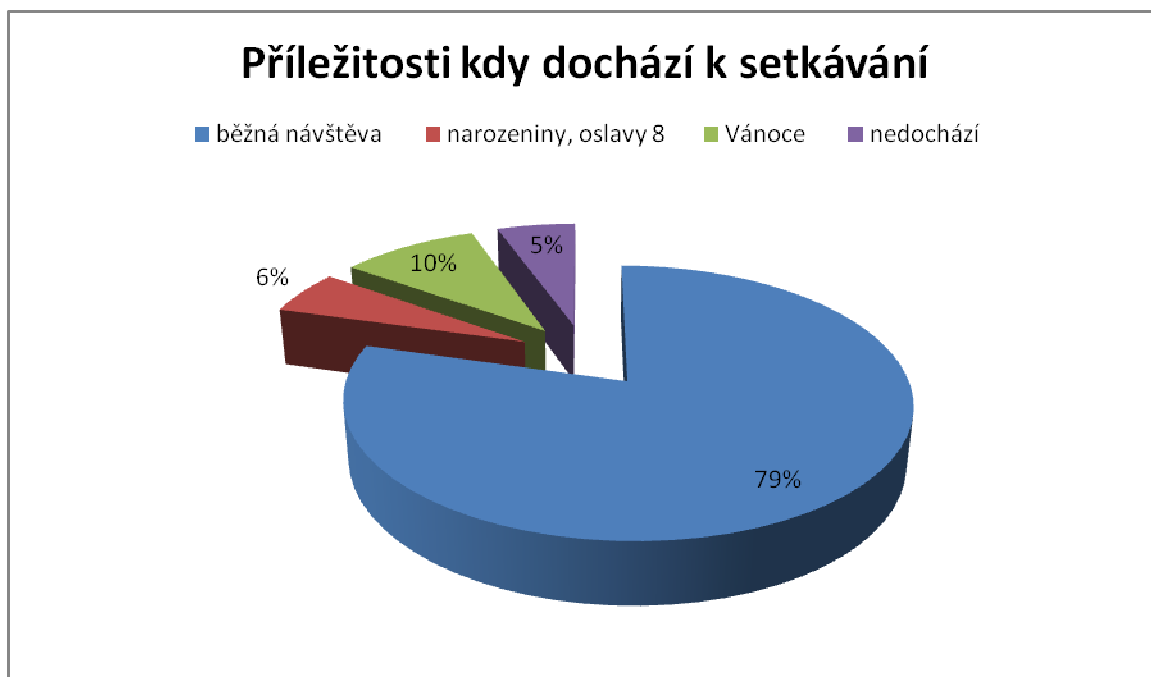
Graf č. 5 – četnost setkání seniorů se svými vnoučaty

V otázce číslo šest jsem se dotazovala na četnost setkání seniorů se svými vnoučaty. 17 (20 %) respondentů uvedlo, že je vnoučata navštěvují každý den. Další 4 (5%) respondenti uvedli, že je vnoučata navštěvují každý druhý den. 1x týdně uvedlo 18 (23%) respondentů. Na odpověď, že vnoučata navštěvují své prarodiče odpovědělo 15 (20%) respondentů, že za nimi jejich vnuci chodí 1x za čtrnáct dní. Návštěvnost 1x za měsíc uvedlo 15 (19%) respondentů. Další odpovědí byla možnost, že seniory jejich vnuci navštěvují 1x za půl roku. Tuto možnost uvedli 3 (4%) respondenti. 1x za rok navštíví svoje prarodiče 2 (3%) respondentů. Poslední možností byla odpověď, že vnuci za svými prarodiči vůbec nechodí. Tuto možnost uvedli 3 (4%) respondenti.

7. Při jakých příležitostech dochází k setkání

<i>Příležitosti setkání</i>	<i>Počet</i>	<i>% v zastoupení</i>
Běžná návštěva	58	75 %
Narozeniny, oslavy	8	11 %
Vánoce	7	9 %
Nedochází	4	5 %
Celkem	77	100 %

Tabulka č. 6 – při jakých příležitostech dochází k setkávání

Graf č. 6 – při jakých příležitostech dochází k setkávání

V této otázce jsem se dotazovala na příležitosti, při kterých se schází senioři se svými dětmi a vnuky. Běžnou návštěvu uvedlo 58 (75%) respondentů. Setkávání při narozeninách a oslavách uvedlo 8 (11%) respondentů. Návštěvu jen o Vánocích uvedlo 7 (10%) respondentů. 4 (5%) respondenti uvedli, že za nimi jejich vnuci ani děti nedochází vůbec.

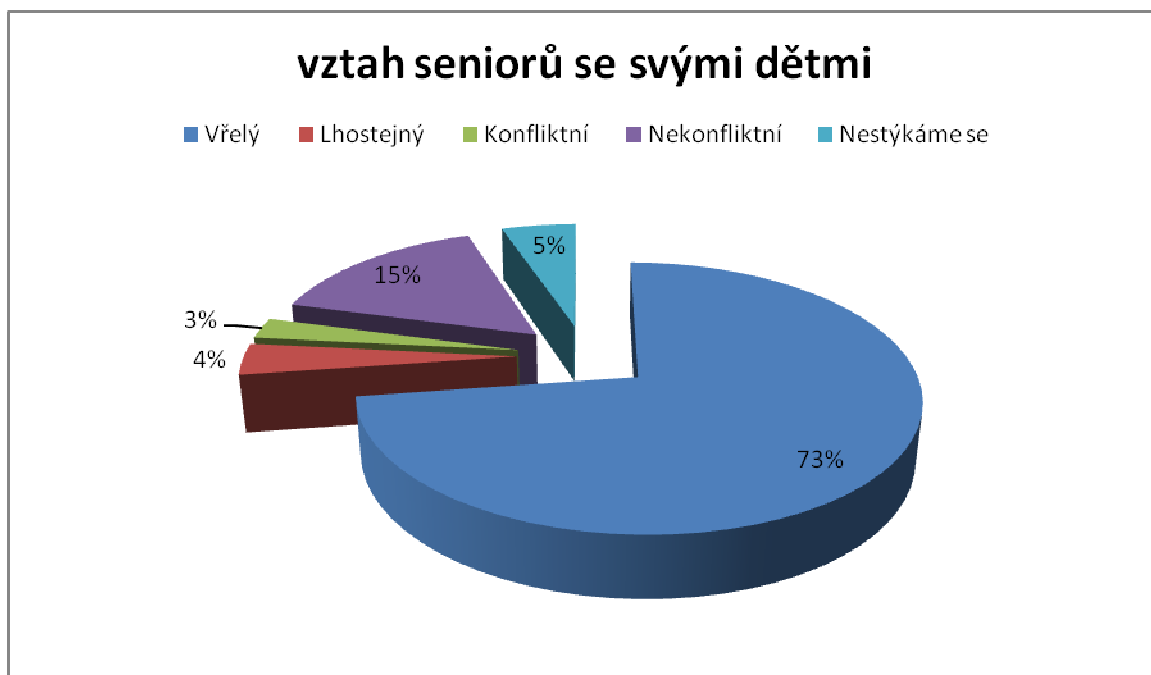
8. Společné aktivity seniorů s dětmi a vnoučaty

V této otázce jsem se seniorů ptala, jak tráví volný čas s vnoučaty a dětmi. Tato otázka byla otevřená. Většina respondentů odpověděla, že se svými vnuky a dětmi tráví volný čas v přírodě. Ať už jsou to procházky nebo víkendy na chatách či zahradách. Objevila se zde mnohokrát i odpověď, že čas strávený s dětmi věnují přesunům z kroužku do kroužku. Šest respondentů odpovědělo, že svůj volný čas s dětmi tráví návštěvou různých kulturních zařízení – divadla, kina, muzea. Deset respondentů uvedlo, že si děti velmi často berou na dovolenou, jelikož si rodiče nemohou vzít tolik dovolené, co děti mají prázdnin.

9. Jaký vztah mají senioři se svými dětmi

<i>Vztah seniorů se svými dětmi</i>	<i>Počet</i>	<i>% v zastoupení</i>
Vřelý	56	73 %
Lhostejný	3	4 %
Konfliktní	2	3 %
Nekonfliktní	12	15 %
Nestýkáme se	4	5 %
Celkem	77	100 %

Tabulka č. 7 – vztah seniorů ke svým dětem

Graf č. 7 – vztah seniorů ke svým dětem

V této otázce jsem se zaměřila na vztah seniorů ke svým dětem. Na tuto otázku odpovědělo všech 77 (100%) respondentů. Vřelý vztah se svými dětmi uvedlo 56 (73%) dotazovaných respondentů. Jen 3 (4%) respondenti uvedli, že mají se svými dětmi lhostejný vztah. Byla jsem velmi překvapena, že jen 2 (3%) respondenti uvedli, že mají se svými dětmi konfliktní vztah. Dalších 12 (15%) respondentů uvedlo, že se svými dětmi mají nekonfliktní vztah. Nestýkáme se, uvedli 4 (5%) respondenti.

10. Rozumíte si se svými vnoučaty

<i>Rozumíte si se svými vnoučaty</i>	<i>Počet</i>	<i>% v zastoupení</i>
Ano	63	82 %
Ne	7	9 %
Jen při běžných záležitostech	7	9 %
Celkem	77	100 %

Tabulka č. 8 – rozumíte si se svými vnoučaty

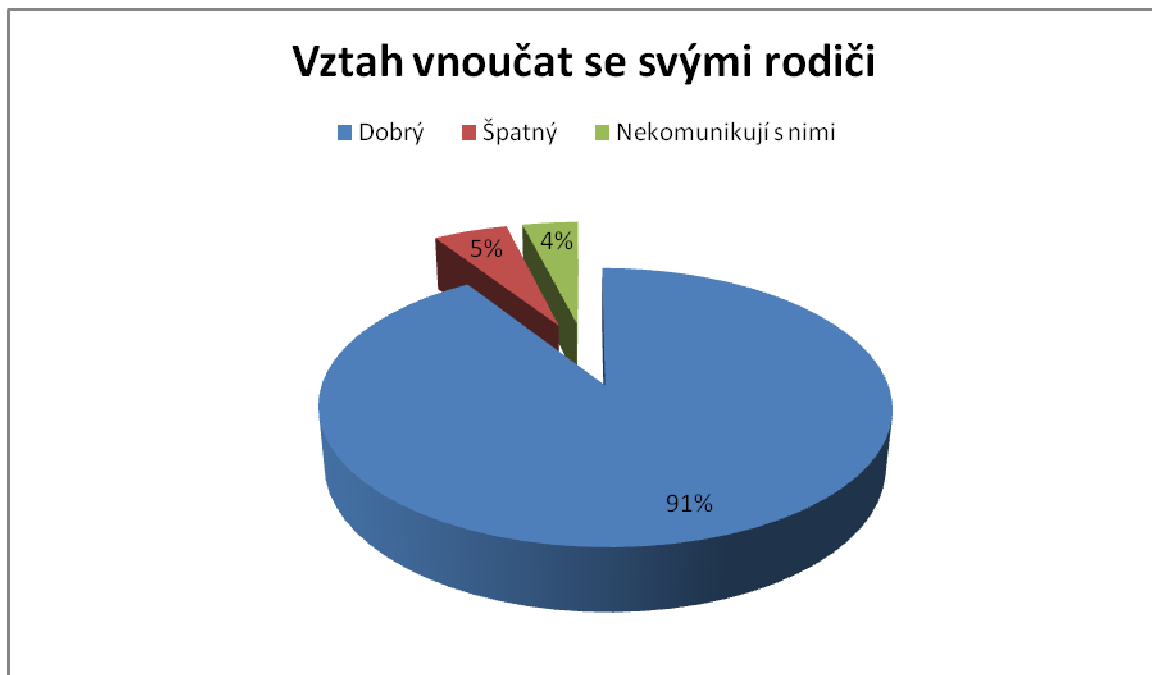
Graf č. 8 – rozumíte si se svými vnoučaty

V otázce číslo 10 jsem se ptala, jestli si senioři rozumí se svými vnoučaty. Na tuto otázku odpovědělo všech 77 (100%) respondentů. Ano odpovědělo všech 63 (82%) dotazovaných respondentů. Ne odpovědělo 7 (9%) respondentů. Komunikace jen při běžných záležitostech uvedlo 7 (9%) dotazovaných respondentů.

11. Vztah vnoučat se svými rodiči

<i>Vztah vnoučat se svými rodiči</i>	<i>Počet</i>	<i>% v zastoupení</i>
Dobrý	70	91 %
Špatný	4	5 %
Nekomunikují s nimi	3	4 %
Celkem	77	100 %

Tabulka č. 9 – vztah vnoučat se svými rodiči

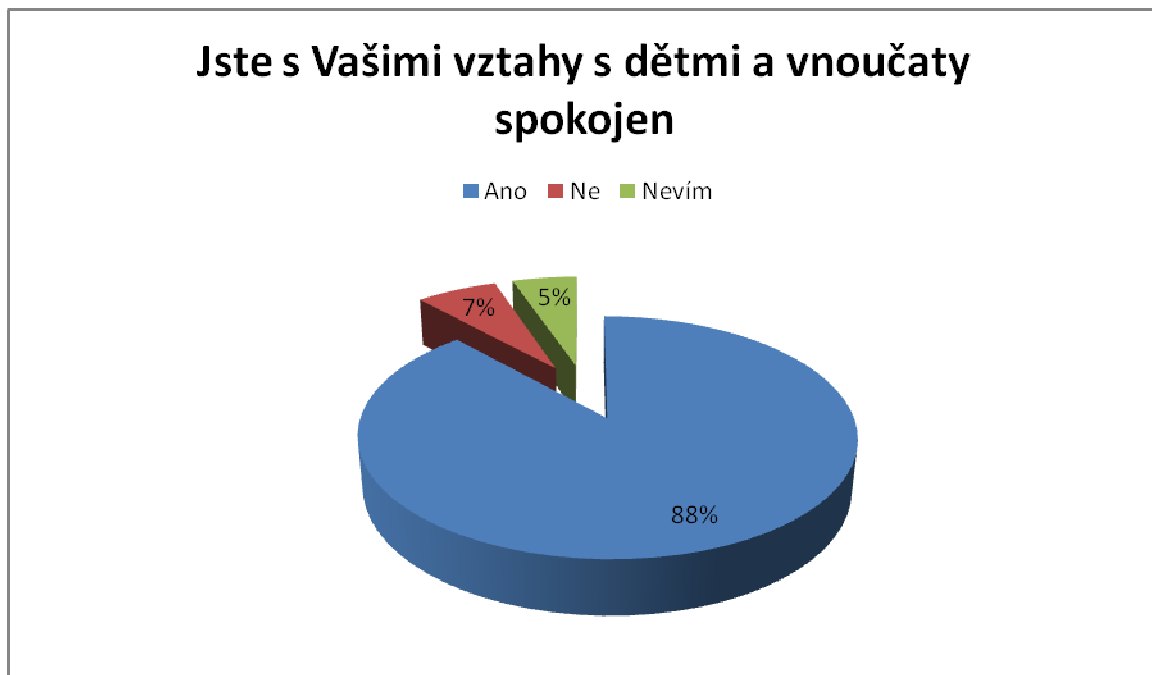
Graf č. 9 – vztah vnoučat se svými rodiči

V této otázce jsem se ptala seniorů, jaký vztah mají jejich vnoučata se svými rodiči. V této otázce odpovědělo všech 77 (100%) dotazovaných respondentů. Vztah dobrý uvedlo 70 (91%) respondentů. 4 (5 %) respondenti uvedli, že vztah jejich vnoučat s rodiči je špatný. Nekomunikují s nimi uvedli 3 (4%) respondenti.

12. Jste spokojeni se svými vztahy s dětmi a vnoučaty

<i>Jste spokojeni se svými vztahy s dětmi a vnoučaty</i>	<i>Počet</i>	<i>% v zastoupení</i>
Ano	68	88 %
Ne	5	7 %
Nevím	4	5 %
Celkem	77	100 %

Tabulka č. 10 – spokojenost s dětmi a vnoučaty

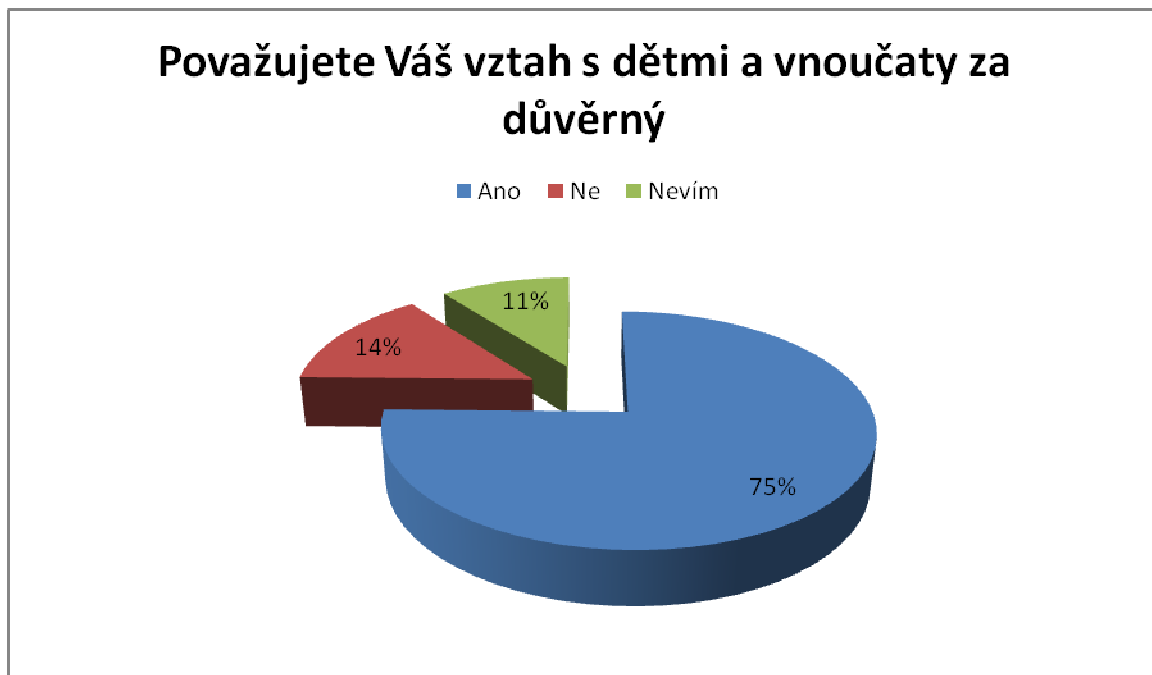
Graf č. 10 – spokojenost se vztahy s dětmi a vnoučaty

Tuto otázku jsem naměřila na spokojenost vztahů seniorů se svými dětmi a vnoučaty. Na tuto otázku odpovědělo všech 77 (100%) dotazovaných respondentů. Ano odpovědělo 68 (88%) seniorů, ne odpovědělo 5 (7%) respondentů. Nevím, uvedli jen 4 (5%) respondenti.

13. Považujete Váš vztah s dětmi a vnoučaty za důvěrný

<i>Považujete Váš vztah s dětmi a vnoučaty za důvěrný</i>	<i>Počet</i>	<i>% v zastoupení</i>
Ano	58	75 %
Ne	11	14 %
Nevím	8	11 %
Celkem	77	100 %

Tabulka č. 11 – považujete Váš vztah s dětmi a vnoučaty za důvěrný

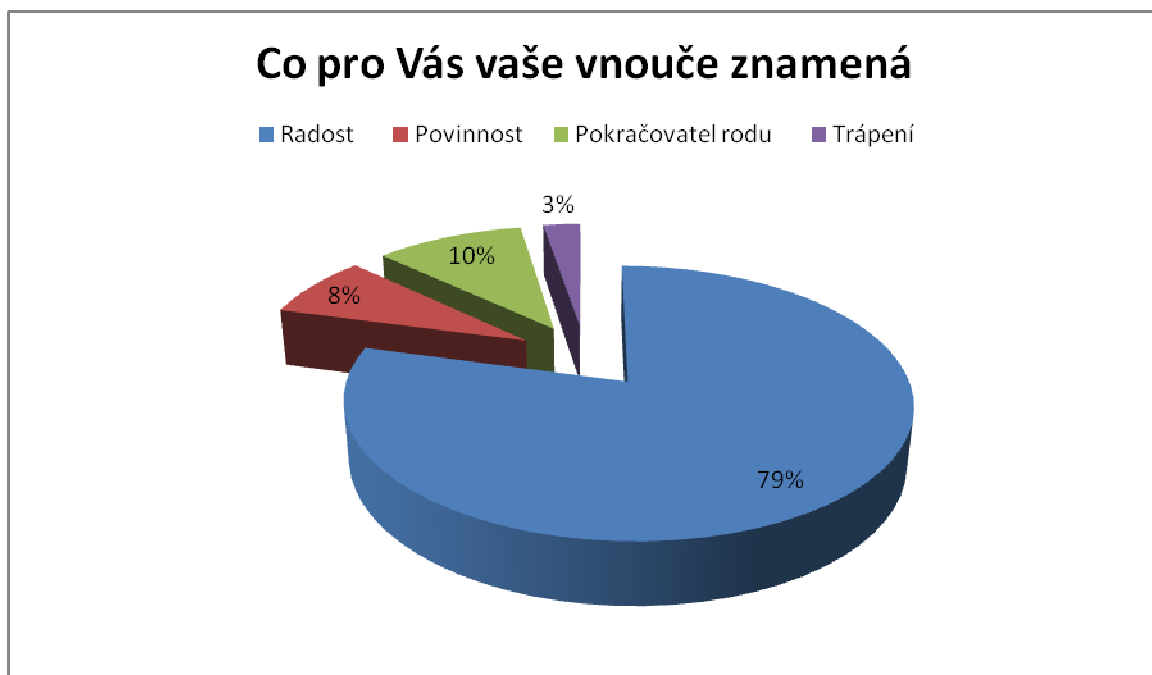
Graf č. 11 – považujete Váš vztah s dětmi a vnoučaty za důvěrný

V otázce č. 13 jsem se dotazovala na důvěrnost ve vztahu mezi seniorem a jeho dítětem a vnukem. V této otázce odpovědělo všech 77 (100%) dotazovaných respondentů. Ano odpovědělo 58 (75%) seniorů. Ne odpovědělo 11 (14%) dotazovaných respondentů. Nevím odpovědělo 8 (11%) respondentů.

14. Co pro Vás vaše vnouče znamená

<i>Co pro Vás vaše vnouče znamená</i>	<i>Počet</i>	<i>% v zastoupení</i>
Radost	61	79 %
Povinnost	6	8 %
Pokračovatel rodu	8	10 %
Trápení	2	3 %
Celkem	77	100 %

Tabulka č. 12 – co pro Vás vaše vnouče znamená

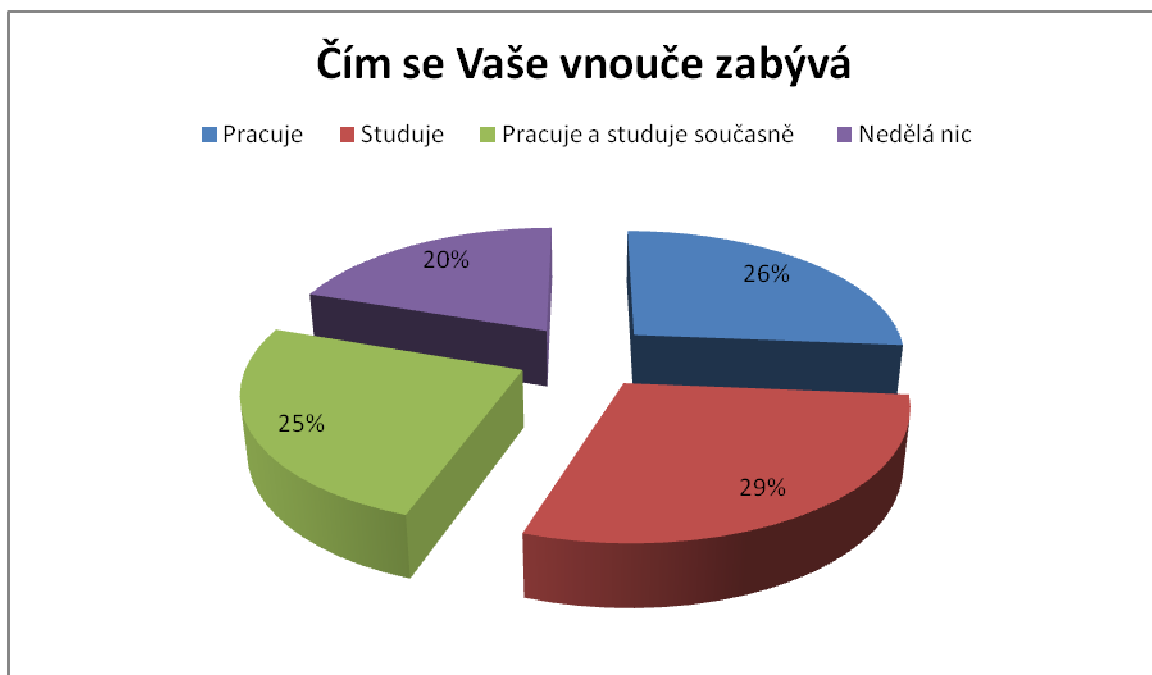
Graf č. 12 – co pro Vás vaše vnuče znamená

V této otázce jsem se dotazovala seniorů, co pro ně znamená jejich vnuče. Zajímalo mě, zda pro seniorů je vnuče spíše radost či trápení. Na tuto otázku odpovědělo všech 77 (100%) dotazovaných respondentů. 61 (79%) seniorů odpovědělo, že jejich vnuče je pro ně radost. Dalších 8 (10%) respondentů uvedlo, že jejich vnučata jsou pro ně jen pokračovatelé rodu a 2 (3%) respondenti uvedli, že vnuče je pro ně jen trápení.

15. Čím se Vaše vnuče zabývá

<i>Čím se Vaše vnuče zabývá</i>	<i>Počet</i>	<i>% v zastoupení</i>
Pracuje	20	26 %
Studuje	22	29 %
Pracuje i studuje současně	19	25 %
Nedělá nic	15	20 %
Celkem	77	100 %

Tabulka č. 13 – čím se Vaše vnuče zabývá

Graf č. 13 – čím se Vaše vnouče zabývá

V této otázce jsem se zaměřila na získání informace o vnoučatech. Zda pracují či studují. Na tuto otázku odpovědělo všech 77 (100%) respondentů. To, že vnouče pracuje uvedlo 20 (26%) dotazovaných respondentů. Studuje uvedlo 22 (29%) dotazovaných seniorů. Pracuje i studuje současně uvedlo 19 (25%) respondentů. Poslední odpovědi, ze kterých si senioři mohli vybrat byla možnost, že dítě nedělá nic. V tomto případě odpovědi se jednalo hlavně o děti mladší, které nechodí do základní školy. Tedy, že nedělají nic. Tuto odpověď napsalo 15 (20%) dotazovaných seniorů.

16. Jak tráví Vaše vnouče volný čas

Tato otázka byla záměrně utvořena jako otevřená dotazníková otázka. V této otázce jsem se zaměřila na volný čas vnoučat. Mnoho respondentů uvedlo, že jejich vnouče tráví mnoho času na počítači. Oproti tomu velká většina napsala, že neví, co jejich vnouče dělá. Tato otázka se nedala utvořit do uzavřené otázky, jelikož každé dítě dělá něco jiného.

Některé odpovědi seniorů:

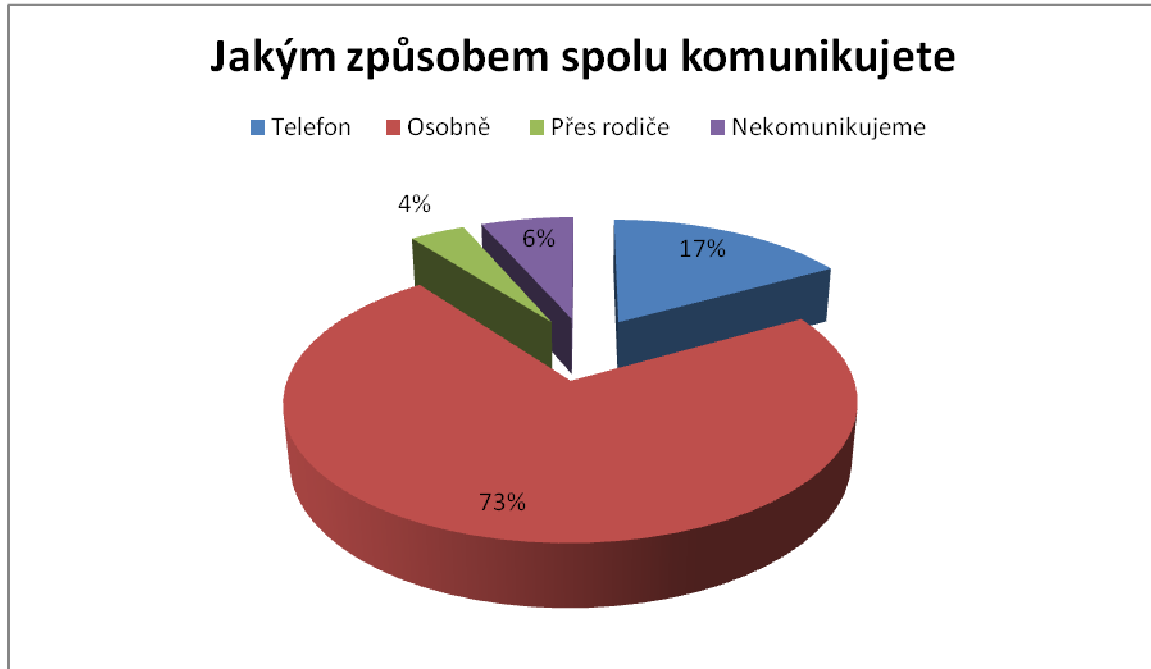
- Počítač
- Kroužky
- Přátelé
- Nedělá nic

- Hry
- Návštěvy rodičů a prarodičů

17. Jakým způsobem spolu komunikujete

<i>Jakým způsobem spolu komunikujete</i>	<i>Počet</i>	<i>% v zastoupení</i>
Telefon	13	17 %
Osobně	56	73 %
Přes rodiče	3	4 %
Nekomunikujeme	5	6 %
Celkem	77	100 %

Tabulka č. 14 – jakým způsobem spolu komunikují senioři se svými vnuky

Graf č. 14 – jakým způsobem spolu komunikují senioři se svými vnuky

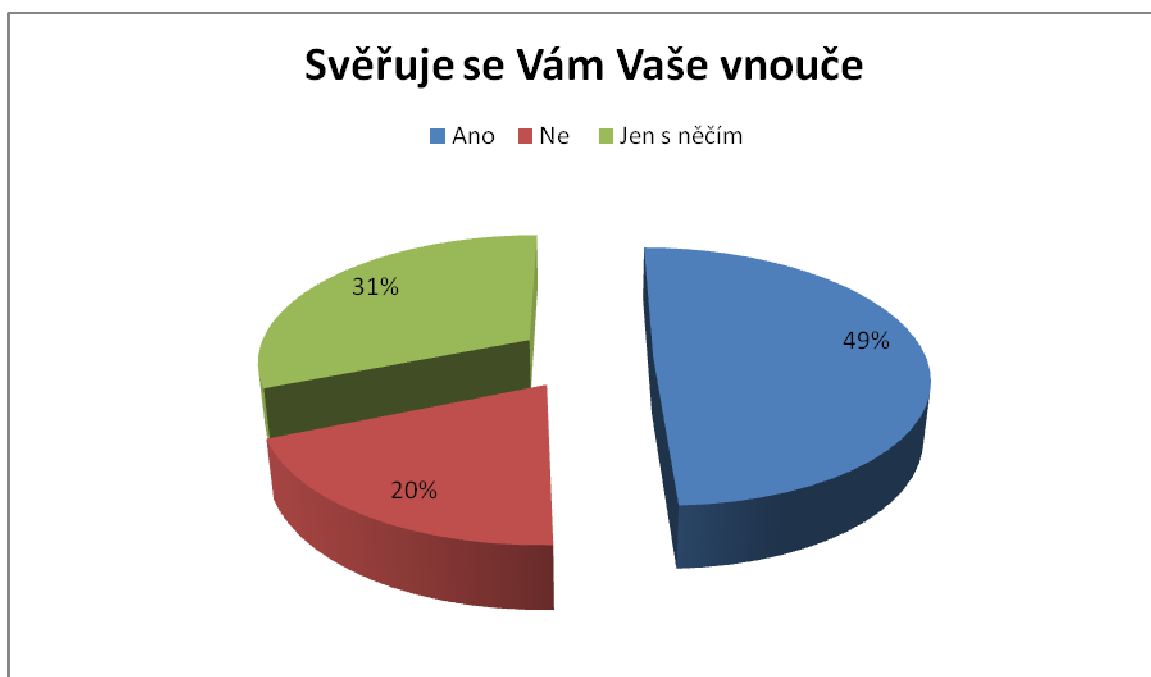
Tato otázka se týkala komunikace mezi seniory a jejich vnuky. Zajímala jsem se, jestli vnuci svým prarodičům spíše volají přes telefon či je raději navštěvují osobně. Na tuto otázku odpověděli všichni dotazovaní respondenti, tedy 77 (100%). Telefonický kontakt

uvedlo 13 (17%) dotazovaných respondentů. Osobní kontakt preferuje 56 (73%) seniorů. Kontakt přes rodiče uvedli 3 (4%) respondenti. Poslední odpovědí byla možnost nekomunikace, tu uvedlo 5 (6%) respondenti.

18. Svěřuje se Vám Vaše vnouče

<i>Svěřuje se Vám Vaše vnouče</i>	<i>Počet</i>	<i>% v zastoupení</i>
Ano	38	49 %
Ne	15	20 %
Jen s něčím	24	31 %
Celkem	77	100 %

Tabulka č. 15 – svěřuje se Vám Vaše vnouče

Graf č. 15 – svěřuje se Vám Vaše vnouče

Tato otázka se týkala toho, jestli se vnoučata svým prarodičům svěřují. Na tuto otázku odpovědělo všech 77 (100%). Velká většina dotazovaných odpověděla, že se jim jejich vnouče svěřuje, tuto odpověď uvedlo 38 (49 %) respondentů. Další dvě odpovědi měly

skoro stejný poměr odpovědí. Vnouče se nesvěřuje, uvedlo 15 (20 %) respondentů. Jen s něčím uvedlo 24 (31 %) dotazovaných respondentů.

19. Jak byste porovnal/a dnešní mládí s Vaším mládím.

Tato otázka byla také otevřená. Senioři se zde mohli podělit o srovnání jejich mladé generace s dnešní generací. Při této otázce vznikla mezi většinou seniorů diskuse ohledně mladé generace. Všichni se však shodli na tom, že tyto dvě generace nejdou srovnat. Každá měla své pro i proti. Uvedu zde jen některé, ale skoro všemi respondenty zmiňované názory na srovnání dnešní mladé generace se svojí mladou generací. Mnoho seniorů je toho názoru, že dnešní mládež není moc upřímná, ochotná respektovat seniory. Dnešní mladá mládež má více možností uplatnění zaměstnání, mohou cestovat a poznávat cizí země, na rozdíl od seniorským mladých let. Při diskusi při vyplňování mého dotazníku jsem se setkala i s názorem, že dnešní mladá generace je více agresivnější, má velký strach o svoji práci a je ve velkém spěchu a shonu kvůli ztrátě práce. Na rozdíl od seniorské mladé generaci se málo mladá generace věnuje dětem, které dnes sedí spíše u počítače, než aby chodily do přírody a rodiče se jim více věnovali.

Závěrem této otázky bylo, že rozdíl je opravdu velký. Dnešní mladá generace je opravdu velmi rozdílná než jejich mladá generace. Dnešní mladá generace má více volnosti, mají větší možnosti studia, možnosti zaměstnávání v cizině ale i více cestování jak seniorská mladá generace.

20. Jaká pozitiva spatřujete na dnešní mladé generaci

Tato otázka se týkala pozitiv mladé generace. Mnoho seniorů se shodlo, že velké pozitivum v mladé generaci vidí v rozvoji jejich zkušeností s cizími jazyky a zeměmi. Senioři si myslí, že mladá generace je také velmi sebevědomá, jelikož bez sebevědomí se v dnešní době člověk skoro neobejde. Další pozitiva vidí ve velké možnosti cestování po celém světě, což oni sami v jejich mládí nemohli.

21. Jaká negativa vidíte na dnešní mladé generaci

Mnoho seniorů se v této otázce shodlo v jednom hlavním negativu této mladé generace. Je to rodina. V seniorském mládí byla až ostuda, když se lidé rozvedli či žili spolu bez svatby. Dnešní mladá generace není zastáncem svateb, jelikož zastávají pravidlo, že rozvod je velmi drahý. Toto dává za pravdu i statistika, kdy Česká republika je na skoro nejvyšších příčkách rozvodovosti. Mladá generace nemá zodpovědnost v této rodinné stránce, jakmile se naskytne problém, řeší vše rozvodem, kdežto seniorská generace přežívala ve všem a byla vůči svým partnerům tolerantnější. Toto je největší negativum, které dnešní seniorská generace vidí na mladé generaci.

Dalším velkým negativem je strach ze ztráty zaměstnání, kdy seniorská mladá generace neměla potíže se strachem ze ztráty zaměstnání, měla povinnost pracovat, tudíž si nebrala práci domů, nebyla agresivní a více se mohla v klidu věnovat rodině.

4.4 Závěry šetření

Cílem mého šetření bylo zjistit, jaký názor mají senioři na mladou generaci. Hlavním cílem bylo zjistit, jestli jsou senioři spokojeni se svými vztahy s dětmi a vnuky ve své vlastní rodině. Pro zjištění výsledků jsem si zvolila techniku dotazníkového šetření. Stanovila jsem si tři hypotézy, jejichž platnost jsem zde potvrdila či vyvrátila.

Hypotéza 1: Většina seniorů považuje mezigenerační vztahy za dobré.

Při výzkumném šetření jsem se zaměřila na názor seniorů na jejich vztahy mezi dětmi a vnuky. Tato hypotéza se týkala skoro všech uzavřených otázek, kde jsem se dotazovala na četnost návštěv, na vztahy se svými dětmi a vnuky.

Většina seniorů je spokojena se svými vztahy se svými vnuky a dětmi. Děti je velmi často navštěvují a mají mezi sebou velmi dobrý vztah. Snažila jsem se v rozdávání dotazníku zastřešit všechny věkové generace i způsob bydlení. Dotazník jsem rozdávala nejen seniorům, kteří žijí mimo rodinu, ale i seniory, kteří žijí společně v jenom domě se svojí rodinou. Dotazník jsem také rozdávala v domově pro seniory.

U většiny těchto případů jsem se setkala s velmi pozitivním ohlasem na mezigenerační vztahy. Senioři jsou spokojeni se svými dětmi a vnuky. Jsou na ně hrdí a mají se vzájemně rádi.

Senioři mají spíše negativní zkušenosti s mladou generací v kolektivu, kdy jeden z kolektivu mladých lidí se vysmívá seniorům a ostatní se k nim přidají, aniž by byli jako samotní tohoto schopni. Senioři se s touto negativní zkušeností setkávají hlavně v dopravních prostředcích či v obchodních domech a u lékaře.

Ve výzkumném šetření u vybraných seniorů jsem přišla k závěru, že mnou stanovená hypotéza H1 „*Většina seniorů považuje mezigenerační vztahy za dobré*“ se v realizovaném výzkumném šetření potvrdila.

Hypotéza H2: **Současná generace je horší než generace seniorů.**

Dnešní senioři si velmi stěžují na mladou generaci, která ve většině případů tyto seniory nerespektuje, ale své prarodiče obdivuje. Tato hypotéza se týkala hlavně otevřených otázek číslo 19, 20 a 21 kde senioři porovnávali dnešní mladou generaci s jejich mládím a uváděli pozitiva a negativa mladé generace.

Co se týká mladé generace ve srovnání s jejich mladou generací je názor seniorů velmi shodný. Většina seniorů jsou toho názoru, že dnešní mladá generace je více agresivnější, uspěchaná, ale i arogantnější vůči starým lidem, které ve většině případů přehlíží. Dnešní mladá generace se méně stará o svoji rodinu a nepřemýšlí nad tím, že i oni jednou budou ve stejné situaci jako sami senioři.

Pozitiva dnešní mladé generace vidí senioři v tom, že dnešní mladá generace má více možností studia, práce a komunikace v zahraničí, což senioři neměli. Velkou výhodou také vidí v cestování a celkově ve svobodě jak názorů, tak i možností.

Negativa senioři vidí hlavně v rodinné sféře. Kdy dnešní mladí lidé mají čtenější rozvodovost než seniorská mladá generace. Senioři vidí i velká negativa v soužití mezi partnery, kdy dnešní mladí lidé žijí spíše na „psí knížku“, než aby se vzali a žili spolu jako manželé.

Ve výzkumném šetření u seniorů jsem dospěla k názoru, že mnou stanovená hypotéza H2 „*Současná generace je horší než generace seniorů*“ se v realizovaném výzkumném šetření potvrdila.

Hypotéza H3: Kontakty s vnuky a dětmi považují senioři za málo dostatečné

Tato hypotéza se týkala otázky číslo 5, 6 a 7. Otázka č. 5 zpracovává informaci, jak často se setkávají senioři se svými dětmi. Odpovídalo 77 respondentů. V této otázce bylo na výběr z osmi možností. První možnost, tedy že děti své rodiče – seniory navštěvují každý den zvolilo 23 (30%) respondentů. Druhou možností odpovědi, tedy že četnost návštěv je každý druhý den zvolilo 6 (8%) respondentů. Třetí odpovědí na tuto otázku bylo, že děti své rodiče navštěvují 1 x týdně. Tuto možnost zvolilo 21 (27%) dotazovaných respondentů. 1x za čtrnáct dní odpovědělo 9 (12%) respondentů. Další možností odpovědi bylo, že seniory jejich děti navštěvují 1x za měsíc. Na tuto otázku odpovědělo 8 (10%) dotazovaných respondentů. 1x za půl roku odpovědělo 3 (4%) respondentů. Četnost návštěvy 1x za rok uvedli 3 (4%) respondenti. Jako poslední odpovědí bylo, že seniory jejich děti nenavštěvují vůbec. Na tuto otázku odpověděli 4 (5%) respondenti.

V otázce číslo 6 jsem se dotazovala na četnost setkávání seniorů se svými vnoučaty. 17 (20%) respondentů uvedlo, že je vnoučata navštěvují každý den. Další 4 (5%) respondenti uvedli, že je vnoučata navštěvují každý druhý den. 1x týdně uvedlo 18 (23%) respondentů. Na odpověď, že vnoučata navštěvují své prarodiče odpovědělo 15 (20%) respondentů, že za nimi jejich vnuci chodí 1x za čtrnáct dní. Návštěvnost 1x za měsíc uvedlo 15 (19%) respondentů. Další odpovědí byla možnost, že seniory jejich vnuci navštěvují 1x za půl roku. Tuto možnost uvedli 3 (4%) respondenti. 1x za rok navštíví svoje prarodiče 2 (3%) respondentů. Poslední možností byla odpověď, že vnuci za svými prarodiči vůbec nechodí. Tuto možnost uvedli 3 (4%) respondenti.

V otázce č.7 jsem se dotazovala na příležitosti, při kterých se schází senioři se svými dětmi a vnuky. Běžnou návštěvu uvedlo 58 (75%) respondentů. Setkávání při narozeninách a oslavách uvedlo 8 (11%) respondentů. Návštěvu jen o Vánocích uvedlo 7 (10%) respondentů. 4 (5%) respondenti uvedli, že za nimi jejich vnuci ani děti nedochází vůbec.

Ve výzkumném šetření u vybraných seniorů jsem dospěla k názoru, že mnou stanovená hypotéza H3 „*Kontakty s vnuky a dětmi považují senioři za málo dostatečné*“ se v realizovaném výzkumu vyvrátila.

ZÁVĚR

Tato diplomová práce seznamuje s názory seniorů na mladou generaci a četností návštěv seniorů v rodině. Při vyplňování dotazníků s respondenty jsem se ve většině případů dozvěděla, že senioři jsou ve větší míře spokojeni se svými kontakty a četností návštěv svých dětí a vnuků. Jsou spíše nespokojeni s mladou generací mimo domov a celkovým pohledem na seniorskou generaci. Senioři jsou v dnešní době velmi diskutovaným tématem nejen v médiích, ale i v různých publikacích.

Cílem výzkumné práce bylo odhalit názory seniorů na mladou generaci a spokojenost se vztahy mezi svými dětmi a vnuky. Dotazovaní respondenti měli nastolit svůj názor na tyto zmíněné problematiky dnešní společnosti. Senioři byli dotazováni prostřednictvím dotazníkového šetření, které bylo zaměřeno na názory na mladou generaci a spokojenosti vztahů mezi seniory a jejich dětmi a vnuky. Toto výzkumné šetření dopadlo dle mého očekávání velmi dobře. Senioři jsou spokojeni se svými vztahy mezi dětmi a vnuky. Méně spokojeni jsou s celkovou situací a názory společnosti a mladou generací na seniory.

Teoretická část mé diplomové práce byla rozdělena do tří kapitol. První kapitola pojednává o stáří, jako vývojové etapě života. Vymezovala termín stáří, periodizaci stáří, aspekty stárnutí a srovnání seniorů s okolním světem. Druhá kapitola se zabývala sociální prací pro seniory – domovy pro seniory, příspěvky pro seniory. V poslední, tedy třetí kapitole jsme se poohlédli po mezigeneračních vztazích, jejich úskalí a příčinách konfliktů mezi lidmi.

V **praktické části** jsme sledovali názory seniorů na mezigenerační vztahy v rodině. Oslovila jsem určitý počet seniorů a pomocí dotazníkového šetření jsem se snažila zjistit, jaký názor mají senioři na mladou generaci a jaké vztahy mezi sebou mají.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- 1) BERTINI K., *Sendvičová generace – Souběžná péče o malé děti a seniory*, Praha: Portál 2013, ISBN 978-80-262-0478-7, str. 211
- 2) CIBULEC J., *Soužití tří generací*, Praha 1980, 24-062-80, str. 203
- 3) DIENSTBIER Z., *Průvodce stárnutím aneb jak ho oddálit*, Praha 2009, ISBN 978-80-86013-88-0, str. 184
- 4) GJURIČOVÁ Š., a KUBIČKA J., *Rodinná terapie – Systemické a narativní přístupy*, Praha: Grada Publishing 2003, ISBN 80-247-0415-3, str. 182
- 5) HAŠKOVCOVÁ H., *Sociální gerontologie aneb Senioři mezi námi*, Praha: Galén 2012, ISBN 978-80-722-900-8, str. 194
- 6) JEŘÁBEK H., A KOL., *Mezigenerační solidarita v péči o seniory*, Praha: sociologické nakladatelství 2013, ISBN 978-801-7419-117-6, str. 316
- 7) KLEVETOVÁ D., DLABALOVÁ I., *Motivační prvky při práci se seniory*, Praha: Grada Publishing 2008, ISBN 978-80-247-2169-9, str. 202
- 8) KOZÁKOVÁ Z., MÜLLER O., *Aktivizační přístupy k osobám seniorského věku*, Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci 2006, ISBN 80-244-1552-6, str. 54
- 9) KŘIVOHLAVÝ J., *Stárnutí z pohledu pozitivní psychologie*, Praha: Grada Publishing 2011, ISBN 978-80-247-3604-4, str. 141
- 10) KŘIVOHLAVÝ J., *Konflikty mezi lidmi*, Praha: Portál 2008, ISBN 978-80-7367-407-6, str. 192
- 11) KUBEŠOVÁ MATĚJOVSKÁ H., *Gerontologie*, Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, ISBN 978-80-7464-081-0, str. 85
- 12) LITOMERICKÝ Š., KRAJČÍK Š., *Starý člověk v rodině*, Bratislava 1991, vydal Ústav zdravotnej výchovy, str. 36
- 13) MATOUŠEK O., KODÝMOVÁ P., Koláčková J., (eds.), *Sociální práce v praxi*, Praha: Portál 2005 ISBN 80-7367-002-X, str. 351
- 14) MICHALÍK J., A KOL., *Poradenství uživatelům sociálních služeb*, Praha: VCIZP – sekce vzdělávání, Olomouc 2008, ISBN 978-80-903658-2-7, str. 144
- 15) ORT J., *Kapitoly ze sociologie stáří*, Ústí nad Labem 2004, ISBN 80-7044-636-6, str. 106

- 16) PICHAUD C., *Soužití se staršími lidmi*, Praha: Portál 1998, ISBN 80-7178-184-3, str. 156
- 17) PIDRMAN V., *Demence*, Příbram: Grada Publishing 2007, ISBN 978-80-247-1490-5, str. 183
- 18) SAK P., KOLESÁROVÁ K., *Sociologie stáří a seniorů*, Praha: Grada Publishing 2012, ISBN 978-80-247-3850-5, str. 225
- 19) TOMEŠ I., *Obory sociální politiky*, Praha: Portál 2011, ISBN 978-80-7367-868-5, str. 366
- 20) WILLI J., *Psychologie lásky: osobní rozvoj cestou partnerského vztahu*, Praha: Portál 2006, ISBN 80-7178-982-8, str. 250

ODBORNÉ ČASOPISY

- 21) Odborný časopis – sociální služby – leden 2012, text napsala JUDr. Jana Humečková
- 22) Odborný časopis – sociální služby – říjen 2012, text napsala Mgr. Magda Dohnalová
- 23) Odborný časopis – sociální služby - únor 2013, text napsala Mgr. Miluše Zavřelová

ZÁKONY

- 24) Zákon 108/2006 Sb., o sociálních službách
- 25) Zákon 89/2012 Sb., nový občanský zákoník
- 26) Zákon 40/2009 Sb., trestní zákon

SEZNAM OBRÁZKŮ

- Obr. 1** – Procentuální zastoupení populace ve věku 65 a více let v jednotlivých státech Evropy v roce 2011.....18
- Obr. 2** – Obyvatelstvo podle pohlaví, věku a rodinného stavu k 31.12.2009.....19

SEZNAM TABULEK

Tab č. 1 – Věk respondentů	38
Tab č. 2 – Počet potomků	40
Tab č. 3 – Počet vnoučat	41
Tab č. 4 – Četnost setkání seniorů se svými dětmi	42
Tab č. 5 – Četnost setkání seniorů se svými vnoučaty	43
Tab č. 6 – Při jakých příležitostech dochází k setkávání	45
Tab č. 7 – Vztah seniorů ke svým dětem	46
Tab č. 8 – Rozumíte si se svými vnoučaty	47
Tab č. 9 – Vztah vnoučat se svými rodiči	48
Tab č. 10 – Spokojenost s dětmi a vnoučaty	49
Tab č. 11 – Považujete Váš vztah s dětmi a vnoučaty za důvěrný	50
Tab č. 12 – Co pro Vás vaše vnouče znamená	51
Tab č. 13 – Čím se Vaše vnouče zabývá	52
Tab č. 14 – Jakým způsobem spolu komunikují senioři se svými vnuky	54
Tab č. 15 – Svěřuje se Vám Vaše vnouče	55

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1 – Věk respondentů	39
Graf č. 2 – Počet potomků	40
Graf č. 3 – Počet vnoučat	41
Graf č. 4 – Četnost setkání seniorů se svými dětmi	42
Graf č. 5 – Četnost setkání seniorů se svými vnoučaty	44
Graf č. 6 – Při jakých příležitostech dochází k setkávání	45
Graf č. 7 – Vztah seniorů ke svým dětem	47
Graf č. 8 – Rozumíte si se svými vnoučaty	48
Graf č. 9 – Vztah vnoučat se svými rodiči	49
Graf č. 10 – Spokojenost s dětmi a vnoučaty	50
Graf č. 11 – Považujete Váš vztah s dětmi a vnoučaty za důvěrný	51
Graf č. 12 – Co pro Vás vaše vnouče znamená	52
Graf č. 13 – Čím se Vaše vnouče zabývá	53
Graf č. 14 – Jakým způsobem spolu komunikují senioři se svými vnuky	54
Graf č. 15 – Svěřuje se Vám Vaše vnouče	55

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 – Dotazníkové šetření	67
--	----

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ

Dobrý den, jmenuji se Eva Humpolíčková a jsem studentkou Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně s pobočkou na Institutu mezioborových studií v Brně. Pro potřeby své diplomové práce realizuji výzkum, který se týká mezigeneračních vztahů. Proto bych Vás ráda požádala o zodpovězení několika otázek, které se těchto vztahů týkají. Veškeré údaje jsou anonymní.

- 1) Věk
 - a) 50 – 65 let
 - b) 66 – 70 let
 - c) 70 let a více
- 2) V jaké oblasti jste pracovali?
.....
.....
- 3) Kolik máte dětí?
 - a) 1 dítě
 - b) 2 děti
 - c) 3 děti a více
- 4) Kolik máte vnoučat?
 - a) 1-2 vnoučata
 - b) 3-4 vnoučata
 - c) 5-6 vnoučat
 - d) Více jak 7 vnoučat
- 5) Jak často se setkáváte s Vašimi dětmi?
 - a) Každý den
 - b) Každý druhý den
 - c) 1x týdně
 - d) 1x za čtrnáct dní
 - e) 1x za měsíce
 - f) 1x za půl roku
 - g) 1x za rok
 - h) Nechodí
- 6) Jak často se setkáváte s Vašimi vnoučaty?
 - a) Každý den
 - b) Každý druhý den
 - c) 1x týdně
 - d) 1x za čtrnáct dní
 - e) 1x za měsíce
 - f) 1x za půl roku
 - g) 1x za rok
 - h) Nechodí

- 7) Při jakých příležitostech dochází k setkávání?
a) Běžná návštěva
b) Narozeniny, oslavy
c) Vánoce
d) Nedochází
- 8) Jaké jsou Vaše společné aktivity – s dětmi a vnoučaty?
.....
.....
.....
- 9) Jaký máte vztah se svými dětmi?
a) Vřelý
b) Lhostejný
c) Konfliktní
d) Nekonfliktní
e) Nestýkáme se
f) Další:.....
- 10) Rozumíte si se svými vnoučaty
a) Ano
b) Ne
c) Jen při běžných záležitostech
- 11) Jaký mají vztah vnoučata se svými rodiči?
a) Dobrý
b) Špatný
c) Nekomunikují s nimi
- 12) Jste s Vašimi vztahy s dětmi a vnoučaty spokojen/a?
a) Ano
b) Ne
c) Nevím
- 13) Považujete Váš vztah s dětmi a vnoučaty za důvěrný?
a) Ano
b) Ne
c) Nevím
- 14) Co pro Vás vaše vnouče znamená?
a) Radost
b) Povinnost
c) Pokračovatel rodu
d) Trápení
- 15) Čím se Vaše vnouče zabývá?
a) Pracuje
b) Studuje
c) Pracuje i studuje současně
d) Nedělá nic

16) Jak tráví Vaše vnouče volný čas?

.....
.....
.....

17) Jakým způsobem spolu komunikujete?

- a) Telefon
- b) Osobně
- c) Přes rodiče
- d) Nekomunikujeme
- e) Jiný způsob:

.....

18) Svěřuje se Vám Vaše vnouče?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Jen s něčím

19) Jak byste porovnal/a dnešní mládí s Vaším mládím?

.....
.....
.....

20) Jaká pozitiva spatřujete na dnešní mladé generaci?

.....
.....
.....

21) Jaká negativa vidíte na dnešní mladé generaci?

.....
.....

